

ATD
VIERDE WERELD

Beleidsplan 2026-2030

Vlaanderen
verbeelding werkt

Beleidsplan 2026-2030

Uitgave van ATD Vierde Wereld Vlaanderen
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel

02/650.08.71

contact@atd-vierdewereld.be

www.atd-vierdewereld.be

facebook.com/ATDVla

Foto's: ATD Vierde Wereld, tenzij anders vermeld

Inhoudstafel

<i>1. Strategische doelstellingen en operationele doelstellingen</i>	<i>4</i>
SD 1: We creëren structurele initiatieven om mensen in armoede te bereiken.	6
SD 2: We organiseren veilige en toegankelijke initiatieven en faciliteren deelname aan initiatieven waar mensen zichzelf kunnen zijn, tot rust komen en betekenisvolle relaties kunnen opbouwen.	7
SD 3 We bevorderen een inclusieve samenleving waar mensen in armoede zich gewaardeerd en aanvaard voelen. Door het versterken van eigenwaarde en het creëren van toegankelijke kansen voor persoonlijke groei en maatschappelijke participatie kunnen ze trots zijn op zichzelf.	9
SD 4: We versterken de positie van mensen in armoede als gelijkwaardige burgers, zodat ze actief bijdragen aan sociale en maatschappelijke veranderingen.	12
SD 5: We versterken ons netwerk door actief nieuwe vrijwilligers en medestanders te zoeken en hen te ondersteunen met vorming en begeleiding	14
<i>2. Van strategische doelstelling naar resultaat</i>	<i>16</i>
<i>3. Begroting</i>	<i>21</i>
<i>4. Jaarplan 2026</i>	<i>23</i>
<i>5. Samenwerkingsverbanden</i>	<i>28</i>
5.1 Op Vlaams niveau	28
5.2 Op federaal niveau	29
5.3 Op internationaal niveau	30
5.4 Op lokaal niveau	30
<i>6. Werkingsgebieden</i>	<i>31</i>
6.1 West-Vlaanderen	32
6.2 Oost-Vlaanderen	33
6.3 Antwerpen	34
6.4 Brussels Hoofdstedelijk Gewest	35
<i>7. Totstandkoming van het beleidsplan</i>	<i>36</i>
7.1 Input en quotes van de leden	36
7.2 Toekomstvisie vanop de planningsdagen	36
7.3 Planningsdagen december	37
7.4 Stappenplan om doelen te verwezenlijken	38
<i>8. Ontwikkelingen</i>	<i>40</i>
8.1 Interne ontwikkelingen	40
8.2 Externe ontwikkelingen	41
<i>9. Interne organisatiestructuur</i>	<i>43</i>
<i>Bijlagen</i>	<i>45</i>
1. Begrippenlijst:	45
2. Verborgene dimensies van armoede	47
3. Evaluatie volgens de zes criteria	50

1. Strategische doelstellingen en operationele doelstellingen

Bouwen aan een solidaire samenleving door het recht op het gezin te waarborgen, inclusieve verbindingen te versterken, persoonlijke ontwikkeling te faciliteren en mensen in armoede actief te betrekken als gelijkwaardige partners in maatschappelijke veranderingen.

"Solidariteit is het beste wapen van de mensheid om de crises waarmee we vandaag worden geconfronteerd te overwinnen." **Antonio Guterres**

Het armoededecreet van maart 2003 legt de basis voor de volwaardige participatie van mensen in armoede binnen onze samenleving. Het realiseren van deze doelstelling is een langdurig proces. In dit beleidsplan beschrijven we hoe ATD Vierde Wereld, samen met mensen met langdurige armoede-ervaring, stap voor stap deze weg bewandelt. We geloven sterk dat deze aanpak essentieel is om armoede uit te bannen en een maatschappij te creëren waarin iedereen wordt gezien en gewaardeerd.

De meeste armoedeverenigingen richten zich voornamelijk op het versterken van individuen en het verdedigen van individuele rechten. Het recht op gezin krijgt hierbij echter vaak te weinig aandacht. Activiteiten zoals gezinsgerichte ondersteuning en gezamenlijke gezinsactiviteiten blijven onderbelicht. ATD Vierde Wereld Internationaal verdedigt sinds haar oprichting wereldwijd het recht op gezin. Doorheen onze geschiedenis loopt als een rode draad de zoektocht naar manieren om gezinnen als geheel te versterken.

In 2023 publiceerde de Koning Boudewijnstichting een studie over kinderarmoede. Daarin lezen we: *"De gegevens over deprivatie van kinderen bevestigen dat veel kinderen in ons land het nog steeds moeilijk hebben: 12,8% van hen mist dagelijks minstens drie van de zeventien levensnoodzakelijke elementen die volgens de EU essentieel zijn voor een gezonde en evenwichtige ontwikkeling."*

Daarnaast publiceerden Noël Slangen en Peter Adriaenssens, de voormalige en huidige voorzitter van het Kinderarmoedefonds, het boek *Het DNA van kinderarmoede*. Kinderarmoede kreeg dat jaar veel aandacht in studies, publicaties en studiedagen.

ATD Vierde Wereld pleit ervoor om de term *"kinderarmoede"* te verbreden naar *"gezinsarmoede"*. Kinderen groeien op in gezinnen die voortdurend moeten opboksen tegen tal van uitdagingen. Er is een tekort aan geschikte woningen voor grote gezinnen, waardoor zij vaak in te krappe of ongeschikte omstandigheden leven. Daarnaast gaan steeds meer kinderen naar school met een lege maag en brooddoos, wat hun leerprestaties en welzijn beïnvloedt. Gezinnen met een migratieachtergrond ervaren regelmatig discriminatie, wat hun toegang tot huisvesting, werk en onderwijs bemoeilijkt. Bovendien legt de stress van een te kleine woning of een te beperkt budget een zware druk op de opvoeding. Dit kan ertoe leiden dat kinderen niet thuis kunnen opgroeien en het gezinsleven onder extreme spanning komt te staan.

Door gezinnen als geheel te ondersteunen, versterken we niet alleen de kinderen, maar ook de basis waarop zij opgroeien.

Het etiket "*armoede*" dat op een gezin kleeft, is een zware last om te dragen. Daarom besteden we in dit beleidsplan bijzondere aandacht aan het waarborgen van het gezinsleven. Dit is niet alleen een bijdrage aan de maatschappij van morgen, maar ook een manier om te voorkomen dat armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven.

ATD Vierde Wereld is van oudsher een solidariteitsbeweging, en ook vandaag blijft solidariteit een essentieel aandachtspunt—zeker nu die onder druk staat. In onze samenleving is het niet vanzelfsprekend dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Vooroordelen tegenover bepaalde groepen, zoals mensen in armoede, mensen met een beperking, mensen met een langdurige ziekte of mensen met een migratieachtergrond, blijven hardnekkig aanwezig. De weg naar een écht inclusieve maatschappij, waarin iedereen een volwaardige plaats heeft, is nog lang.

Tim 's Jongers verwoordt het treffend: *"Je moet opnieuw kijken hoe je solidariteit organiseert. Met een verhaal dat iedereen verbindt en breder is dan de doctrine van 'eigen schuld, dikke bult'."*

De komende vijf jaar wil ATD Vierde Wereld Vlaanderen bouwen aan een solidaire samenleving door het recht op gezin te waarborgen, inclusieve verbindingen te versterken, persoonlijke ontwikkeling te ondersteunen en mensen in armoede actief te betrekken als gelijkwaardige partners in maatschappelijke veranderingen. In de volgende pagina's beschrijven we hoe we deze doelstellingen willen realiseren.

SD 1: We creëren structurele initiatieven om mensen in armoede te bereiken.

“Als we met ATD op zoek gaan naar de armsten is het omdat we hen een weg van schaamte naar trots willen aanbieden.” Martine Lecorre

“Wie naar ATD komt, groeit als mens.” Ervaringsdeskundige tijdens een planningsdag

Behaald criterium: armen zoeken

In ons vorige beleidsplan gaven we aan dat ATD Vierde Wereld Internationaal veel waarde hecht aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Vooral het principe *“Niemand achterlaten”* is voor ons van essentieel belang. Mensen met langdurige armoede-ervaring dragen deze ervaring vaak hun hele leven met zich mee. Schaamte blijft aan hen kleven en een diepgeworteld gevoel van minderwaardigheid en wantrouwen beïnvloedt hun zelfbeeld. De angst om veroordeeld of gestigmatiseerd te worden, belemmert hun functioneren en hun kansen om een volwaardige plek in de samenleving te vinden.

ATD Vierde Wereld richt zich in het bijzonder op mensen die al lange tijd in armoede leven. Dit zijn vaak mensen die in armoede geboren zijn en als kind al voelden dat ze minder meetelden in de maatschappij. Ze groeiden op met de stigma's die op hun gezin rustten en ze werden buitengesloten. Het bereiken van deze groep vraagt tijd, geduld en een zorgvuldige opbouw van vertrouwen. We vinden het essentieel om mensen op te zoeken die door armoede geïsoleerd raken en weinig of geen steun hebben van een netwerk. Door samen met hen op weg te gaan en hen actief te ondersteunen, willen we laten zien dat zij ertoe doen. Hun mening en ideeën zijn waardevol, en door er regelmatig voor hen te zijn, helpen we hen opnieuw in zichzelf te geloven. Een ervaringsdeskundige vertelt:

“Op straat zag ik regelmatig de familie Wauters. Ik wist dat ze het moeilijk hadden en probeerde af en toe een praatje met hen te maken. Elke maand nodigde ik hen uit voor het buurtfeest, maar de deur bleef gesloten. Ik schoof de uitnodiging onder de deur, telkens weer. Na twee jaar gaf ik het op. Enkele maanden later kwam ik mevrouw Wauters tegen op straat. Ze vroeg me waarom ik haar niet meer uitnodigde op de buurtfeesten.”

Voor de komende beleidsperiode kiezen we ervoor om ons in het bijzonder te richten op het recht op gezinsleven. We willen gezinnen met kinderen bereiken en ondersteunen, omdat we geloven dat duurzame verandering begint bij een stabiele en solidaire thuisomgeving.

SD 2: We organiseren veilige en toegankelijke initiatieven en faciliteren deelname aan initiatieven waar mensen zichzelf kunnen zijn, tot rust komen en betekenisvolle relaties kunnen opbouwen.

“Wanneer mensen chronische stress hebben door armoede moeten we die armoede wegwerken, maar er ook voor zorgen dat ze sterke netwerken hebben die ondersteunend zijn, alleen dan kan je leefstijl veranderen.” Sara Willems, professor gelijkheid in de gezondheidszorg

“De armoede moet opgelost worden, want dat geeft stress, ge kunt wel naar een psychiater of psycholoog gaan voor de stress, maar daarmee is de armoede nog niet opgelost. En ge moet dan dikwijls veel betalen en dat geeft dan nog meer stress. Soms krijgt ge wel kansen, maar ge kunt ze dan niet pakken omdat ge geen mogelijkheden hebt om erop in te gaan, ge weet op dat moment niet wat te doen en dan zeggen ze ge wilt het niet, maar eigenlijk kunt ge het niet door al de ellende.” Ervaringsdeskundige tijdens de volksuniversiteit rond gezondheid

Behaalde criteria: mensen in armoede verenigen zich, armen blijven zoeken

- **Leven in armoede en de impact van stress**

Leven in armoede brengt veel stress met zich mee. Tijdens volksuniversiteiten vertellen mensen in armoede vaak hoe ingrijpend deze stress is. Dit thema werd benadrukt in de volksuniversiteit van december 2023 over mentaal welzijn en opnieuw tijdens de sessies over gezondheid in oktober en december 2024.

Tim 'S Jongers verwoordt dit treffend in zijn boek *'Armoede uitgelegd aan mensen met geld'*: *“Armoede is als een dominosteen: een veelheid aan factoren en omstandigheden, en bovenal een grote hoeveelheid stress, staan op een rij. Bij een kleine beweging kunnen alle stenen omvallen.”*

Ook professor en kinderpsychiater Peter Adriaenssens benadrukt regelmatig dat leven in armoede betekent dat je voortdurend onder chronische stress staat.

- **Ontsnappen aan dagelijkse stress**

Tijdens de planningsdagen voor dit beleidsplan herhaalden mensen in armoede hoe belangrijk het voor hen is om even te ontsnappen aan de dagelijkse stress. Ze vragen expliciet om activiteiten die hen daarbij helpen. Daarnaast willen we initiatieven organiseren die hen de kans bieden om hun vaak beperkte netwerk uit te breiden. Een voorbeeld hiervan zijn de gezinsvakanties, uitstappen naar de opera,... Een deelnemer aan een van onze uitstappen verwoordde het zo: *“Uitstappen bieden een kans om even te ontsnappen aan de dagelijkse realiteit. Na een activiteit, zoals een bezoek aan de opera, voel je je beter en ontdek je nieuwe plekken.”*

- **Gezinsvakanties**

Door momenten van rust ervaren mensen minder druk in hun relaties. Binnen een gezin krijgt de onderlinge band de kans om te groeien. Daarnaast leren gezinnen elkaar beter kennen, wat vaak leidt tot blijvend contact. Zoals iemand het verwoordde: *“Ik maakte op vakantie zelfs vrienden.”*

In Vlaanderen bieden enkele organisaties vakanties aan voor gezinnen in armoede. Toch durft niet iedereen hieraan deel te nemen. De drempel is vaak te hoog en de stap naar een onbekende groep te groot. Wie kunnen ze daar vertrouwen? Hoe zal hun gezin worden behandeld en bekeken? Bij ATD weten ze dat ze gerespecteerd worden en voelen ze zich veilig. Vaak horen ze van andere ATD-leden hoe waardevol de gezinsvakanties zijn, wat hen helpt om de uitnodiging met vertrouwen aan te nemen.

Door uithuisplaatsing is het niet altijd mogelijk om als gezin samen op vakantie te gaan. Soms laat de jeugdrechter bijvoorbeeld nog geen overnachting thuis toe, of mogen ouders hun kinderen enkel ontmoeten in aanwezigheid van een derde persoon. In zulke gevallen biedt de vakantie een unieke kans om een week lang samen te zijn.

Vertrouwen winnen bij gezinnen, maar ook bij consulenten en de jeugdrechtbank, vraagt tijd en regelmatig contact. Veel andere vakantieorganisaties werken met vrijwilligers die onvoldoende tijd hebben om hierin te investeren. Daarom richt ATD zich specifiek op gezinnen die met uithuisplaatsing te maken hebben of voor wie de stap naar een onbekende organisatie te groot is.

- **De rol van vrijwilligers**

Om deze vakanties mogelijk te maken, zijn vrijwilligers onmisbaar. Het is essentieel dat zij begrijpen hoe belangrijk het is dat mensen in armoede zich gewaardeerd en aanvaard voelen. Daarom besteden we veel aandacht aan de vorming en ondersteuning van vrijwilligers. Zo ontwikkelen zij de juiste houding en aanpak, waardoor gezinnen tijdens de vakantie tot rust kunnen komen en groeien in zelfvertrouwen. Een week ervaren dat het lukt om fijne momenten met anderen en met je kinderen door te brengen, geeft kracht en blijft lang doorwerken.

- **Werken met de presentiemethode**

Weten dat er iemand naast je staat en in je gelooft, geeft rust. Daarom blijft ATD Vierde Wereld inzetten op de presentiemethode. In deze benadering staat de relatie tussen vrijwilliger en persoon in armoede centraal. Dit vormt de basis voor verdere stappen. Vertrouwen opbouwen, goed luisteren en begrijpen wat voor de persoon belangrijk is, staan voorop. De persoon zelf bepaalt waar hij of zij tegenaan loopt en welke veranderingen nodig zijn in het leven.

Presentie gaat verder dan één-op-ééncontact. Er is ook aandacht voor het bredere netwerk en de maatschappelijke, institutionele en politieke context. Het team in Vlaanderen bekijkt jaarlijks welke gezinnen in langdurige armoede leven en bepaalt waar we present willen zijn. Vanuit deze aanwezigheid bouwen we bruggen naar de samenleving.

SD 3 We bevorderen een inclusieve samenleving waar mensen in armoede zich gewaardeerd en aanvaard voelen. Door het versterken van eigenwaarde en het creëren van toegankelijke kansen voor persoonlijke groei en maatschappelijke participatie kunnen ze trots zijn op zichzelf.

“Vinden we het normaal in een wereld te leven waar de allerarmsten geen kans krijgen om iemand te worden?” Joseph Wresinski ¹

“Werk hebben dat ge graag doet is ook belangrijk, maar ge moet pakken wat ge kunt krijgen, ik heb daar altijd onder geleden dat ik moest gaan kuisen. Ik heb dat eens gehad met iemand van een grote firma, ik was aan het stofzuigen en die begon gewoon zijn nagels te knippen, als ik er nog aan denk, ik kotste ervan, totaal geen respect.” Ervaringsdeskundige tijdens voorbereidingen van de volksuniversiteit

Behaalde criteria: armen verenigen zich, werken aan maatschappelijk emancipatie, armen het woord geven

- **Wat betekent opgedrongen afhankelijkheid?**

Opgedrongen afhankelijkheid betekent dat anderen beslissen over cruciale aspecten van je leven: of je steun krijgt, hoe je je geld moet beheren, waar je kinderen naar school gaan of zelfs of je vrijwilligerswerk mag doen. Deze afhankelijkheid ondermijnt de eigenwaarde en beïnvloedt alles. Het bepaalt of je nieuwe sociale contacten durft te vertrouwen, hoe anderen je behandelen en hoe je je moet gedragen om geaccepteerd te worden.

Eigenwaarde is een essentiële basis om grip te krijgen op je leven. Voor mensen die in armoede zijn opgegroeid, is het een voortdurende strijd om het negatieve zelfbeeld te overwinnen dat vaak al in hun jeugd is ontstaan.

- **De impact van schaamte**

Schaamte speelt een grote rol in het leven van mensen in armoede. Een laag zelfbeeld, angststoornissen, depressies en overcompensatie zijn veelvoorkomende gevolgen van opgroeien met schaamte. Mensen in armoede vertellen ons vaak dat eenzaamheid een groot probleem is. Angst om afgewezen of beoordeeld te worden maakt het moeilijk om vriendschappen en relaties aan te gaan.

Bekende personen zoals Noël Slangen en Kristel Verbeke hebben openlijk getuigd over hun kindertijd in armoede en benadrukken hoe zwaar de schaamte weegt. Een deelnemer van onze activiteiten vatte het treffend samen: *“De schaamte kleeft aan mijn huid.”*

¹ Joseph Wresinski is de oprichter van ATD Vierde Wereld internationaal. Hij groeide op in armoede.

- **Autonomie als basisbehoefte**

Uit het participatief onderzoek *Le Croisement des Pratiques*, uitgevoerd door ATD Vierde Wereld België en Frankrijk, blijkt dat autonomie een fundamentele basisbehoefte is. Mensen in armoede waren hier mede-onderzoeker. Dit wordt ook bevestigd door de zelfdeterminatietheorie van psychologen Richard M. Ryan en Edward L. Deci, die autonomie beschouwen als een van de drie psychologische basisbehoeften, naast het ervaren van competenties en verbondenheid.

- **De kracht van de volksuniversiteit**

Tijdens de evaluatie in de zomer van 2024 gaven deelnemers aan hoe waardevol de volksuniversiteit is. Het wederzijds leren – waarbij mensen in armoede en medestanders van elkaar leren – blijkt van grote betekenis. Tijdens deze bijeenkomsten krijgen deelnemers de kans om vrijuit te spreken, wat bijdraagt aan gelijkwaardigheid en zelfvertrouwen.

Een trotse vader zei na afloop: *"Mijn zoon heeft gesproken in de microfoon, heb je dat gezien?"* Een ander voegde toe: *"Je leert van de gastsprekers, en zij leren ook van ons. Als ik dan de gastsprekers op tv zie, gaat mijn hart openbloeien..."* Dit soort ervaringen versterken de eigenwaarde en laten zien hoe belangrijk het is om mensen in armoede een stem te geven.

- **De kracht van de straatbibliotheek**

Ouders van kinderen die deelnemen aan de straatbibliotheek zijn enthousiast. Ze vertellen: *"Het is goed voor onze kinderen, omdat ze iets leren, even niet achter een scherm zitten en nieuwe vrienden maken."* Een ouder zei trots: *"Ja, onze straat heeft een slechte naam, maar dan zeg ik: wij hebben wel een straatbibliotheek."*

Met toestemming van de ouders plaatsen we soms foto's van hun lezende zoon of dochter op Facebook. Vaak vragen ouders ons om die foto's ook via WhatsApp door te sturen. Op deze manier biedt ATD hen een reden om trots te zijn op hun kinderen.

Door samen verhalen te lezen, prikkelen we niet alleen de fantasie, maar verruimen we ook de taalschat van de kinderen. Na een tijdje durven ze vragen naar de betekenis van woorden, en kinderen die al beter kunnen lezen, willen voorlezen aan jongere kinderen of zelfs aan de hele groep. In de straatbibliotheek van Bossuit creëerden de kinderen zelfs enkele kamishibai-verhalen.

De straatbibliotheek wordt wereldwijd door ATD Vierde Wereld georganiseerd en won in 2024 de prestigieuze IBBY-Asahi Reading Promotion Award. De jury was onder de indruk van de eenvoud en herhaalbaarheid van het project, en de manier waarop gemeenschappen erbij betrokken kunnen raken. IBBY (*International Board on Books for Young People*) is een wereldwijd netwerk van professionals op het gebied van kinderboeken en leesbevordering. De organisatie ijvert voor toegang tot boeken voor elk kind. In Vlaanderen is Iedereen Leest de thuisbasis van IBBY-Vlaanderen, de Vlaamse afdeling van deze internationale organisatie.

- **De kracht van nationale en internationale ontmoetingen**

Ondanks taalbarrières en cultuurverschillen halen mensen veel kracht uit internationale ontmoetingen. Ze ervaren een diep gevoel van verbondenheid. Deelnemen aan een internationale bijeenkomst geeft mensen het gevoel dat ze ertoe doen. Ze keren enthousiast terug en voelen zich gesterkt om de moeilijkheden in het dagelijks leven aan te kunnen.

Een moeder die deelnam aan een Europees congres over het recht op gezinsbescherming vertelde: *"Het was intens en zwaar, maar ik werd begrepen door de andere deelnemers. Dat onthoud ik vooral. Je was samen met anderen die hetzelfde meemaakten."*

En verder: *"Ik heb veel steun gehad van de mensen die mee waren. Soms zeg ik niets, alleen als ik het kan opbrengen. Mijn verleden draag ik nog altijd mee, maar als ik iets doe, is het met volle overtuiging, ook al is het vaak moeilijk."*

In 2024 namen medestanders en mensen in armoede uit Oostende deel aan een internationale bijeenkomst in het Internationaal Centrum van ATD Vierde Wereld nabij Parijs. De groep kwam enthousiast terug en schreef in een terugblik: *"Door dit bezoek ontdekten we dat we meeschrijven aan de geschiedenis van het verzet tegen armoede. (...) We zijn trots dat we deel uitmaken van een groep mensen die zich verenigt om armoede te bestrijden en mensenrechten te doen eerbiedigen."*

ATD Vierde Wereld Vlaanderen blijft inzetten op bovenlokale, nationale, Europese en internationale ontmoetingen voor mensen in armoede en hun medestanders.

SD 4: We versterken de positie van mensen in armoede als gelijkwaardige burgers, zodat ze actief bijdragen aan sociale en maatschappelijke veranderingen.

"Beroofd worden van Mensenrechten is in de eerste plaats beroofd worden van een plaats in de wereld die iemands meningen zinvol en iemands daden effectief maakt." Hannah Arendt

"We voelen in de maatschappij vaak dat we minder zijn. Bij ATD tellen we mee."
Ervaringsdeskundigen tijdens planningsdagen 2024

Behaalde criteria: werken aan maatschappelijk emancipatie, werken aan maatschappelijke structuren, dialoog en vorming

- **Samen werken aan een inclusieve samenleving: de visie van ATD Vierde Wereld**

In 1983 sprak Joseph Wresinski, oprichter van ATD Vierde Wereld Internationaal, tijdens een conferentie aan de Universiteit van de Sorbonne in Parijs krachtige woorden:

"Morele en politieke verantwoordelijkheid en wetenschappelijke correctheid verplichten de universiteit zich te richten op de Vierde Wereld, niet om eerst te onderwijzen, maar om te dialogeren en te leren. De tijd is aangebroken voor wederkerigheid van kennis: een wederkerigheid tussen al degenen die weten en degenen die zijn uitgesloten. We moeten mensen aan de onderkant van de maatschappelijke ladder vragen om ons te vertellen wat ze denken en wat alleen zij weten."

Deze visie vormt nog steeds de kern van ATD Vierde Wereld. Wij geloven dat het principe *"Leave no one behind"* alleen werkelijkheid wordt als de maatschappij de kennis en ervaring van mensen in armoede erkent en benut.

- **Nieuwe inzichten door samenwerking**

De internationale studie *Hidden Dimensions of Poverty of Verborgene Dimensies van Armoede* toont aan dat we armoede beter begrijpen wanneer de kennis van mensen in armoede, praktijkmensen en wetenschappers gelijkwaardig wordt gewaardeerd en gecombineerd. Dit werkt echter alleen als mensen met langdurige armoede-ervaring op de juiste manier worden betrokken bij het denkproces.

Helaas bestaan er veel obstakels die deze gelijkwaardige deelname bemoeilijken. Verschillen in opleidingsniveau, onbekendheid met vergadercultuur, een ander taalgebruik en gevoelens van schaamte of onzekerheid maken het moeilijk om hun stem te laten horen.

ATD Vierde Wereld heeft de afgelopen decennia veel ervaring opgedaan in het doorbreken van deze barrières. Deze expertise zetten we in bij interne en externe vormingen, dialoogmomenten, denktanks en lerende netwerken.

- **Focus op gezinnen en lokaal beleid**

Een belangrijk doel in ons beleidsplan is het waarborgen van het recht op een gezin. Daarom willen we samenwerkingen opbouwen of versterken met organisaties zoals de Gezinsbond en het Kenniscentrum Gezinswetenschappen. In 2024 namen we deel aan het Gezinskabinet, waar een militant na het lezen van het eindrapport enthousiast reageerde: *"Als ik zie dat twee suggesties van mij werden opgenomen in het eindrapport, dan voel ik me als moeder erkend."*

Ook op lokaal niveau speelt armoedebestrijding een cruciale rol. Onze lokale groepen krijgen ondersteuning en vorming, zodat ze effectief in dialoog kunnen gaan met lokale beleidsmakers. Daarbij staat de kennis van mensen in armoede centraal.

- **Beeldvorming van mensen in armoede**

Om mensen in armoede een stem te geven, moeten zij eerst als bekwame en waardevolle individuen worden gezien. Helaas heerst er nog steeds een negatief beeld: ze worden vaak afgeschilderd als hulpbehoevend of verantwoordelijk voor hun eigen situatie. Het breder bekend maken van de studie *Hidden Dimensions of Poverty* (*Verborgene dimensies van Armoede*) kan helpen om deze vooroordelen te doorbreken. Daarnaast willen we via de media een positiever beeld schetsen van mensen in armoede. Samenwerking met het Netwerk tegen Armoede en andere organisaties is essentieel om deze verandering te versnellen.

- **De kracht van medestanders en geëngageerde professionals**

Medestanders spelen een cruciale rol in het doorbreken van vooroordelen over armoede. Door hun inzet ontstaan verschuivingen in het denken binnen hun werkveld of omgeving. Denk aan leerkrachten die kinderen in armoede meer kansen geven, sociaal werkers die een menselijkere aanpak hanteren, of artsen die armoede beter begrijpen. Om dit engagement vol te houden, is ondersteuning van medestanders essentieel. Daarom besteden we hier in ons beleidsplan expliciet aandacht aan.

SD 5: We versterken ons netwerk door actief nieuwe vrijwilligers en medestanders te zoeken en hen te ondersteunen met vorming en begeleiding

“Armoede bestrijden is geen daad van liefdadigheid. Het is een daad van rechtvaardigheid. Het is de verdediging van een fundamenteel mensenrecht.” Nelson Mandela

Behaalde criteria: werken aan maatschappelijke structuren, dialoog en vorming

- **Samen werken aan verandering**

Om het meerjarenplan van ATD Vierde Wereld te realiseren, zijn meer medestanders en vrijwilligers nodig. Het team bestaat uit een beperkt aantal betaalde krachten. Hoewel het essentieel is dat mensen in armoede een actieve rol opnemen, leert de ervaring dat een groep die uitsluitend uit mensen in armoede bestaat, voor grote uitdagingen staat. Daarom zijn lokale groepen en werkgroepen altijd samengesteld uit zowel mensen in armoede als medestanders. Hun inzet, talenten en ervaringen vullen elkaar aan.

- **De rol van medestanders**

Medestanders zijn geëngageerde mensen die bewust kiezen om samen te werken met mensen in armoede en met de vaste medewerkers van ATD Vierde Wereld. Zij bundelen hun krachten in de strijd tegen armoede en benaderen mensen in armoede met respect voor hun waardigheid, geschiedenis en opgebouwde kennis. Medestanders willen leren van de armsten en zien hen als volwaardige partners. In hun eigen omgeving spelen ze een belangrijke rol als bruggenbouwers. Ze laten de stem van mensen in armoede horen, wijzen op uitsluiting en roepen anderen op tot solidariteit en gezamenlijke actie.

- **Vrijwilligers: een eerste stap**

Vrijwilligerswerk is vaak de eerste stap naar engagement bij ATD Vierde Wereld. Vrijwilligers nemen specifieke taken op zich, en sommigen groeien op termijn door tot medestander. Om die groei mogelijk te maken, biedt ATD vorming en coaching aan. Zo ontwikkelen vrijwilligers een juiste houding en leren ze mensen in armoede waarderen en erkennen. Tegelijk krijgen mensen in armoede hierdoor de ruimte om zelfvertrouwen op te bouwen.

- **Jongeren op weg in een intensief vormingstraject**

Jongeren en jonge professionals engageren zich vandaag anders dan vorige generaties: korter, gericht, maar met veel overtuiging. Daarom biedt ATD Vierde Wereld hen de kans om via stages, inleefstages of burgerdienst op een intensieve manier kennis te maken met de werking. Ze nemen enkele maanden deel aan acties op het terrein en werken mee aan projecten. Door in contact te komen met mensen in armoede en medestanders, ontwikkelen ze inzichten die hen blijvend beïnvloeden. Ze leren armoede en sociale uitsluiting herkennen en zullen in hun professionele leven bewuster omgaan met situaties van ongelijkheid. Sommige jongeren zetten hun engagement nadien verder als medestander.

- **Samen verantwoordelijkheid dragen**

Medestanders en mensen in armoede bouwen samen aan een sterke en gelijkwaardige samenwerking, waarin iedereen de kans krijgt om bij te dragen en te groeien. Medestanders helpen ook mee om hardnekkige vooroordelen over armoede te doorbreken, zowel in hun

werkomgeving als in bredere netwerken. Of het nu gaat om leerkrachten, sociaal werkers of artsen: medestanders zorgen voor een menselijke aanpak en zetten mee stappen richting een inclusieve samenleving.

2. Van strategische doelstelling naar resultaat

SD 1: We creëren structurele initiatieven om mensen in armoede te bereiken.

Operationele doelstellingen:

OD 1.1: We organiseren straatbibliotheken op zinvolle locaties.

OD 1.2: Binnen de straatbibliotheek creëren we ruimte om ouders te leren kennen.

OD 1.3: We bouwen partnerschappen uit met organisaties die gezinnen in armoede bereiken en vullen hun werking aan met een complementair aanbod.

OD 1.4: We zijn outreachend aanwezig.

OD 1.5: We versterken en verruimen lokale groepen.

Beoogd resultaat in 2030:

Dankzij onze outreachende aanwezigheid en duurzame partnerschappen met andere organisaties bereikt ATD Vierde Wereld Vlaanderen 50 mensen met langdurige armoede-ervaring die we nog niet kennen. Met deze mensen en gezinnen gaan we een langdurig traject aan, zodat ze zich sterker voelen.

Daarnaast willen we minstens 30 gezinnen in langdurige armoede bereiken en ondersteunen. We groeien van 9 naar 12 lokale groepen die op regelmatige basis deelnemen aan de activiteiten van ATD Vierde Wereld Vlaanderen. Ons doel is een autonome werking, ondersteund door het team van ATD Vlaanderen.

SD 2: We organiseren veilige en toegankelijke initiatieven en faciliteren deelname aan activiteiten waar mensen zichzelf kunnen zijn, tot rust kunnen komen en betekenisvolle relaties kunnen opbouwen.

Operationele doelstellingen:

OD 2.1: We organiseren uitstappen die bij voorkeur kind- en gezinsvriendelijk zijn.

OD 2.2: We organiseren gezinsvakanties of leiden mensen toe naar andere vakantiemogelijkheden.

OD 2.3: We creëren rust door de presentiemethode in te zetten.

OD 2.4: We stimuleren betekenisvolle verbindingen tussen gezinnen, zodat ze ervaringen kunnen delen en nieuwe relaties kunnen opbouwen.

OD 2.5: We werven vrijwilligers die uitstappen, vakanties en creatieve workshops organiseren.

Beoogde resultaten tegen 2030:

- We begeleiden gezinnen om samen op vakantie te gaan:
 - 18 gezinnen gaan met ATD Vierde Wereld op vakantie.
 - Voor 20 gezinnen zoeken we alternatieve vakantiemogelijkheden.
- We zijn present bij 15 gezinnen.
- We organiseren jaarlijks laagdrempelige ontmoetingen en uitstappen en registreren hoeveel gezinnen hieraan deelnemen.
- We houden bij wie de uitstappen organiseert:
 - Hoeveel medestanders zijn betrokken?
 - Moet het Vlaams team ondersteunen?
 - Een stafmedewerker evalueert jaarlijks met de organisatoren op een kwalitatieve manier deze ontmoetingen en uitstappen: *Wat betekenen deze activiteiten voor de deelnemers?* Op basis van deze evaluatie wordt de aanpak bijgestuurd.

Een kwalitatieve evaluatie stelt ons in staat om de impact van onze activiteiten op het leven van mensen in armoede te meten. Vragen zoals *‘Wat bracht je rust?’ ‘Heb je nieuwe mensen leren kennen?’ ‘Ga je als gezin anders met elkaar om?’ ‘Zijn er nieuwe relaties ontstaan?’ ‘Over welke ervaringen wisselen ouders uit?’* vormen de leidraad voor deze evaluatie.

SD 3: We bevorderen een inclusieve samenleving waarin mensen in armoede zich gewaardeerd en aanvaard voelen. Door het versterken van hun eigenwaarde en het creëren van toegankelijke kansen voor persoonlijke groei en maatschappelijke participatie, kunnen zij trots zijn op zichzelf.

Operationele doelstellingen:

OD 3.1: Via de volksuniversiteit leren mensen hun rechten kennen, leren ze van elkaars ervaringen en ontwikkelen ze de vaardigheid om hun mening te formuleren.

OD 3.2: Tijdens de straatbibliotheek bieden we kinderen en hun ouders kansen om trots te zijn en meer deel te nemen aan de samenleving.

OD 3.3: We vergroten de zichtbaarheid van onze acties, zodat deelnemers trots kunnen zijn op hun engagement en hierover kunnen vertellen.

OD 3.4: We bevorderen de deelname aan nationale en internationale ontmoetingen.

OD 3.5: We stimuleren mensen in armoede om in tandem deel te nemen aan interessante vormingen, lezingen en workshops.

OD 3.6: Voor ouders organiseren we bijeenkomsten rond ouder-gerelateerde thema's.

OD 3.7: Tijdens vormingen en bijeenkomsten leren mensen in armoede mee verantwoordelijkheid dragen.

OD 3.8: We ondersteunen mensen in armoede zodat ze een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.

OD 3.9: Activiteiten ter gelegenheid van 17 oktober, Werelddag van Verzet tegen Armoede, bieden mensen in armoede de kans om trots op zichzelf te zijn.

Beoogde resultaten tegen 2030:

Mensen in armoede die deelnemen aan onze activiteiten staan sterker in hun schoenen. We meten dit op de volgende manieren:

- We registreren wie deelneemt aan de straatbibliotheek, bijeenkomsten voor ouders van de straatbibliotheek, nationale en internationale ontmoetingen, en welke rollen mensen in armoede opnemen tijdens vormingen en bijeenkomsten.
- We noteren wie op de volksuniversiteit het woord neemt en evalueren met de deelnemers: *Wat leer je door de volksuniversiteit? Hoe kan je dit in het dagelijks leven gebruiken? Waarom is het belangrijk om deel te nemen?*
- Na elke straatbibliotheek nemen we met de animatoren tijd voor een kwalitatieve evaluatie: *Leerden kinderen nieuwe woorden? Durven ze meer initiatief nemen? Welke redenen gaven we hun om trots te zijn? Van welke verhalen genoten ze?*
- We registreren reacties van mensen in armoede op door ATD gepubliceerde foto's, posts en webartikelen.
- We houden bij aan welke vormingen, lezingen en workshops mensen in armoede deelnemen.
- We evalueren met ouders van de straatbibliotheek: *Wat betekent de straatbibliotheek voor hen? Zijn de georganiseerde bijeenkomsten rond ouder-gerelateerde onderwerpen waardevol?*
- Tijdens huisbezoeken, informele gesprekken en telefoongesprekken verzamelen en observeren we hoe mensen in armoede een maatschappelijke bijdrage leveren.

SD 4: We versterken de positie van mensen in armoede als gelijkwaardige burgers, zodat zij actief bijdragen aan sociale en maatschappelijke veranderingen.

Operationele doelstellingen:

OD 4.1: Bij samenwerkingen met andere partners zorgen we voor een gelijkwaardige inbreng van mensen in armoede.

OD 4.2: We nemen deel aan lerende netwerken rond intrafamiliale solidariteit.

OD 4.3: We selecteren gastsprekers voor de volksuniversiteit op basis van de maatschappelijke verandering die zij nadien in hun werk kunnen realiseren.

OD 4.4: We zetten in op een bredere bekendmaking van de studie *Hidden Dimensions of Poverty (Verborgene dimensies van Armoede)*, zodat academici, professionals en politici deze inzichten gebruiken om armoede effectiever aan te pakken.

OD 4.5: Vormingen aan hogescholen en bij professionals zorgen ervoor dat zij beter samenwerken met ouders en mensen in armoede.

OD 4.6: We maken gebruik van multimedia om de inspanningen, vaardigheden en ervaringskennis van mensen in armoede zichtbaar te maken, zodat de samenleving hen meer waardeert.

OD 4.7: We bieden vormingen aan rond groepsdynamica en verantwoordelijkheid nemen.

OD 4.8: We stimuleren en ondersteunen lokale groepen in hun samenwerking met lokale besturen om toegankelijke participatietrajecten op te zetten.

Beoogde resultaten tegen 2030:

Intern:

Mensen in armoede dragen actief verantwoordelijkheid in lokale en regionale werkgroepen. We houden jaarlijks een inhoudelijke evaluatie- en planningsdag van de Volksuniversiteit en lokale groepen

Extern:

Externe gasten van de volksuniversiteit brengen de opgedane kennis in op hun werkplek. Dit wordt geëvalueerd door zes maanden later opnieuw contact met hen op te nemen.

De complexiteit van armoede wordt beter begrepen en de aanpak wordt efficiënter, waarbij samenwerking met mensen in armoede centraal staat.

We brengen in kaart:

- Hoe we de gelijkwaardige inbreng van mensen in armoede realiseren bij samenwerkingen met andere partners en welke effecten dit heeft.
- Welke instellingen de inzichten uit de internationale studie *Hidden Dimensions of Poverty of Verborgene dimensies van armoede* gebruiken.
- Waar we jaarlijks drie externe vormingen geven.
- Aan welke participatietrajecten en lerende netwerken rond intrafamiliale solidariteit we deelnemen.
- Hoe medestanders bijdragen aan een hulpverlening waarin mensen in armoede, en specifiek ouders in armoede, actief betrokken worden.
- Reacties op vormingstrajecten en op gepubliceerde artikels, video's en podcasts.
- Via een jaarlijkse evaluatie bekijken we waar bijsturing nodig is om de impact van onze werking te vergroten.

SD 5: We versterken ons netwerk door actief nieuwe vrijwilligers en medestanders te zoeken en hen te ondersteunen met vorming en begeleiding

Operationele doelstellingen

OD 5.1: We versterken en verruimen de lokale groepen.

OD 5.2: We zoeken vrijwilligers en medestanders voor specifieke taken.

OD 5.3: We organiseren vorming voor vrijwilligers en medestanders, zodat ze handelen vanuit de waarden en visie van ATD Vierde Wereld.

OD 5.4: We organiseren ontmoetingen voor medestanders waarbij hun inzet gewaardeerd wordt, en ze handvatten krijgen om mensen in armoede gelijkwaardiger te behandelen in hun sociaal en professioneel leven.

OD 5.5: We onthalen en begeleiden jonge volwassenen of stagiairs voor inleefstages of medewerking in acties, communicatie en/of politieke dialoog.

Beoogde resultaten tegen 2030

Intern:

- Mensen in armoede en medestanders dragen samen verantwoordelijkheid in lokale groepen en regionale werkgroepen.

- Jaarlijks organiseren we een ontmoeting en vorming voor actieve leden rond groepsdynamica en dialoog.
- We onthalen jaarlijks drie jongeren voor een inleef- of beroepsstage of burgerdienst van 3 tot 6 maanden.
- We bieden jaarlijks vorming en intervisie aan voor animatoren van de straatbibliotheek en gezinsvakanties.
- We registreren hoe medestanders bijdragen aan meer inclusieve hulpverlening.
- We verzamelen en analyseren reacties op vormingstrajecten, artikels, video's en podcasts.

Extern:

- We publiceren regelmatig vacatures voor vrijwilligers, lokaal en regionaal.
- We voorzien tijd voor kennismaking en dialoog met geïnteresseerde vrijwilligers, onthalen hen en begeleiden hun inzet.
- We geven jaarlijks vijf externe vormingen en onderhouden het contact met geïnteresseerde deelnemers.
- We nemen deel aan minstens vijf participatietrajecten en lerende netwerken van andere organisaties.
- We stellen steeds een gratis abonnement voor op onze nieuwsbrief en kwartaalblad, zodat vrijwilligers betrokken blijven.

3. Begroting

RESULTATEN REKENINGEN

KOSTEN	Rekeningen 2024	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027	Budget 2028	Budget 2029	Budget 2030
Diensten en diverse goederen	70.603	74.166	77.874	79.431	81.020	82.640	84.293
Personeelskosten	168.272	205.000	219.350	223.737	228.212	232.776	237.431
Sleuën VZW's							
Taksen en diverse kosten	328	400	400	400	400	400	400
Financiële kosten	451	150	150	150	150	150	150
Afschrijvingen							
Aankopen boekhandel							
Totaal kosten	239.654	279.716	297.774	303.718	309.782	315.966	322.275
OPBRENGSTEN							
Giften - legaten	12.650	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000
Subsidies	106.660	108.184	109.266	110.358	111.462	112.577	113.702
Varia							
Recuperatie diverse kosten	4.824	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Financiële opbrengsten							
Verkopen boekhandel							
Subtotaal opbrengsten	124.134	138.184	139.266	140.358	141.462	142.577	143.702
Sleuën van de stichting							
Verdeling giften ATD België	115.000	141.532	158.508	163.360	168.320	173.390	178.572
totaal opbrengsten	239.134	279.716	297.774	303.718	309.782	315.966	322.275
Netto resultaat (verlies)	(520)	0	0	0	0	0	0

4. Jaarplan 2026

SD 1: We creëren structurele initiatieven om mensen in armoede te bereiken.

OD 1.1: We organiseren straatbibliotheken op zinvolle locaties.

We organiseren tweewekelijkse straatbibliotheken in Bossuit, Heule en Willebroek.
We exploreren of we een straatbib kunnen starten in de regio Brussel/Vlaams-Brabant.

OD 1.2: Binnen de straatbibliotheek creëren we ruimte om ouders te leren kennen.

We organiseren minimaal 3 activiteiten en ontmoetingsmomenten met ouders en buurtbewoners.

OD 1.3: We bouwen partnerschappen uit met organisaties die gezinnen in armoede bereiken en vullen hun werking aan met een complementair aanbod.

OD 1.4: We zijn outreachend aanwezig.

Via huisbezoeken en individuele voorbereidingen van de volksuniversiteiten met mensen in armoede zijn we outreachend aanwezig.

OD 1.5: We versterken en verruimen lokale groepen.

We groeien van 9 naar 10 lokale groepen.

SD 2: We organiseren veilige en toegankelijke initiatieven en faciliteren deelname aan activiteiten waar mensen zichzelf kunnen zijn, tot rust kunnen komen en betekenisvolle relaties kunnen opbouwen.

OD 2.1: We organiseren laagdrempelige uitstappen die bij voorkeur kind- en gezinsvriendelijk zijn.

We organiseren minimaal 3 uitstappen.

OD 2.2: We organiseren een gezinsvakantie of leiden mensen toe naar andere vakantiemogelijkheden.

OD 2.3: We creëren rust door de presentiemethode in te zetten.

In functie van noden/crisismomenten zetten we in op extra huisbezoeken en telefonische bereikbaarheid.

We zijn present bij 10 gezinnen.

OD 2.4: We stimuleren betekenisvolle verbindingen tussen gezinnen, zodat ze ervaringen kunnen delen en nieuwe relaties kunnen opbouwen.

OD 2.5: We ondersteunen en werven vrijwilligers die uitstappen, vakanties en creatieve workshops organiseren.

10 vrijwilligers ondersteunen onze acties, waarvan minimaal 3 nieuwe.

SD 3: We bevorderen een inclusieve samenleving waarin mensen in armoede zich gewaardeerd en aanvaard voelen. Door het versterken van hun eigenwaarde en het creëren van toegankelijke kansen voor persoonlijke groei en maatschappelijke participatie, kunnen zij trots zijn op zichzelf.

OD 3.1: Via de volksuniversiteit leren mensen hun rechten kennen, leren ze van elkaars ervaringen en ontwikkelen ze de vaardigheid om hun mening te formuleren.

We organiseren 4 Volksuniversiteiten per jaar.

We organiseren jaarlijks een plannings- en evaluatiedag rond de VU.

Na elke VU maken we de Echo's op met een lokale groep.

We noteren wie tijdens de VU het woord neemt en evalueren met het team.

OD 3.2: Tijdens de straatbibliotheek en andere activiteiten bieden we kinderen en hun ouders kansen om trots te zijn en meer deel te nemen aan de samenleving.

In 2026 geven we aan elk gezin van de straatbibliotheek een mooie afgedrukte foto.

We zorgen voor toonmomenten van de creaties van de deelnemers.

OD 3.3: We vergroten de zichtbaarheid van onze acties, zodat deelnemers trots kunnen zijn op hun engagement en hierover kunnen vertellen.

We publiceren fotoverslagen van onze acties op onze website, onze sociale media en in onze nieuwsbrief. We zorgen voor foto(boekje)s waardoor deelnemers met trots over hun activiteiten kunnen vertellen aan anderen.

OD 3.4: We bevorderen de deelname aan nationale en internationale ontmoetingen.

Minstens 3 Vlaamse leden met armoede-ervaring nemen deel aan een nationaal oriëntatieweekend, georganiseerd door ATD Vierde Wereld België.

In samenwerking met ATD Vierde Wereld België organiseren we een nationale Volksuniversiteit.

Minstens 3 leden met armoede-ervaring nemen deel aan een internationaal ontmoetingsmoment.

OD 3.5: We stimuleren mensen in armoede om deel te nemen aan interessante (externe) vormingen, lezingen en workshops. Indien wenselijk kan dit in tandem.

OD 3.6: Voor ouders organiseren we bijeenkomsten rond ouder-gerelateerde thema's.

We organiseren minstens 1 bijeenkomst.

OD 3.7: Tijdens vormingen en bijeenkomsten leren mensen in armoede mee verantwoordelijkheid dragen.

OD 3.8: We ondersteunen mensen in armoede zodat ze een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.

Tijdens de week van de vrijwilliger hebben we bijzondere aandacht voor mensen in armoede die zich vrijwillig inzetten.

We publiceren minimaal 1 artikel rond de niet gewaardeerde bijdrage van mensen in armoede.

OD 3.9: Activiteiten ter gelegenheid van 17 oktober, Werelddag van Verzet tegen Armoede, bieden mensen in armoede de kans om trots op zichzelf te zijn.

SD 4: We versterken de positie van mensen in armoede als gelijkwaardige burgers, zodat zij actief bijdragen aan sociale en maatschappelijke veranderingen.

OD 4.1: Bij samenwerkingen met andere partners zorgen we voor een gelijkwaardige inbreng van mensen in armoede.

We werken mee aan het tweejaarlijkse verslag van het Steunpunt.

OD 4.2: We nemen deel aan lerende netwerken rond intrafamiliale solidariteit.

We verkennen de mogelijkheden om deel te nemen aan een lerend netwerk rond intrafamiliale solidariteit.

OD 4.3: We selecteren gastsprekers voor de volksuniversiteit op basis van de maatschappelijke verandering die zij nadien in hun werk kunnen realiseren.

OD 4.4: We zetten in op een bredere bekendmaking van de studie '*Verborgene dimensies van armoede*', zodat academici, professionals en politici deze inzichten gebruiken om armoede effectiever aan te pakken.

OD 4.5: Vormingen aan hogescholen en bij professionals zorgen ervoor dat zij beter samenwerken met gezinnen en mensen in armoede.

OD 4.6: We maken gebruik van diverse media om de inspanningen, vaardigheden en ervaringskennis van mensen in armoede zichtbaar te maken, zodat de samenleving hen meer waardeert.

We publiceren 1 extern artikel.

OD 4.7: We werken en vormen ons rond groepsdynamica en verantwoordelijkheid nemen.

We nemen deel aan 1 vorming rond dit onderwerp.

OD 4.8: We stimuleren en ondersteunen lokale groepen in hun samenwerking met lokale besturen om toegankelijke participatietrajecten op te zetten.

SD 5: We versterken ons netwerk door actief nieuwe vrijwilligers en medestanders te zoeken en hen te ondersteunen met vorming en begeleiding

OD 5.1: We versterken en verruimen de lokale groepen.

We maken een stand van zaken op van de lokale groepen en verkennen de mogelijkheden van vernieuwing en verruiming.

OD 5.2: We zoeken vrijwilligers en medestanders voor specifieke taken.

OD 5.3: We organiseren vorming voor vrijwilligers en medestanders, zodat ze handelen vanuit de waarden en visie van ATD Vierde Wereld.

We organiseren 1 vormingsmoment.

OD 5.4: We organiseren ontmoetingen voor medestanders waarbij hun inzet gewaardeerd wordt, en ze handvatten krijgen om mensen in armoede gelijkwaardiger te behandelen in hun sociaal en professioneel leven.

We organiseren 1 medestandersdag waarin een vormingsmoment wordt voorzien.

OD 5.5: We onthalen en begeleiden jonge volwassenen of stagiairs voor medewerking in acties, communicatie en/of politieke dialoog.

5. Samenwerkingsverbanden

Het aangaan van partnerschappen is essentieel in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. We werken samen op lokaal, Vlaams, nationaal, Europees en internationaal niveau met verschillende verenigingen en organisaties.

5.1 Op Vlaams niveau

Netwerk tegen Armoede

Als bovenlokale vereniging waar armen het woord nemen, maakt ATD Vierde Wereld Vlaanderen deel uit van het Netwerk tegen Armoede. We nemen deel aan de algemene vergadering en zijn in beurtrol met Welzijnsschakels lid van de raad van bestuur. In overleg bepalen we wie het volgende mandaat van drie jaar opneemt. Minstens één keer per jaar overleggen we hoe we elkaars werking kunnen versterken.

Welzijnsschakels

Leden van het team van Welzijnsschakels en ATD Vierde Wereld komen twee keer per jaar samen om uit te wisselen over actuele thema's en de positie van mensen in armoede. We bekijken waar samenwerking mogelijk is en hoe we elkaar kunnen ondersteunen. Daarnaast overleggen we regelmatig via e-mail en telefoon over diverse thema's.

De volksuniversiteit staat open voor groepen van Welzijnsschakels. Uze Plekke in Brugge en De Zuidpoort in Gent, beide Welzijnsschakelgroepen, nemen regelmatig deel aan de volksuniversiteit.

Halfjaarlijkse Overleg bovenlokale VWAWN

In maart 2025 stelden het Netwerk tegen Armoede en beide bovenlokale verenigingen, ATD Vierde Wereld en Welzijnsschakels, hun beleidsplan 2026-2030 aan elkaar voor. We bekeken de strategische doelen, uitdagingen en prioritaire beleidsthema's waaronder (mentaal) welzijn, voedselhulp, gezinsleven, wonen en mobiliteit, ... We deelden onze bezorgdheid rond de achteruitgang van grondrechten, de nood aan vorming van vrijwilligers en van vernieuwing van lokale groepen. We bekeken waar we elkaar kunnen aanvullen en versterken werken in de komende jaren.

In juni 2025 vindt een volgende overleg plaats.

Welzijnszorg

We zijn lid van de algemene vergadering en onderhouden goed contact met de directeur en stafmedewerkers. Wanneer we relevante kennis hebben over de campagne van Welzijnszorg, delen we deze om hun campagne te verrijken met ervaringskennis. We bereiden hiervoor getuigenissen voor met militanten van ATD Vierde Wereld.

Vlaams Huurdersplatform (VHP)

Het VHP ondersteunt de werking van huurdersbonden en het netwerk van sociale huurders, en verdedigt de belangen van alle huurders, met speciale aandacht voor de meest kwetsbare groepen. Dankzij onze goede relatie met de coördinator kunnen we huurproblemen signaleren en advies inwinnen bij het VHP.

Woonzaak

We maken deel uit van de Woonzaak en stellen getuigenissen en kennis ter beschikking. Daarnaast sensibiliseren we in onze communicatie over de Woonzaak en nemen we actief deel aan landelijke campagnes voor het recht op wonen.

Partnergroepen

We werken al bijna 40 jaar samen met Kauwenberg en de Beweging voor Mensen met Laag Inkomen en Kinderen in Gent. Zij nemen deel aan de volksuniversiteit en andere vormingsactiviteiten van ATD. We ondersteunen elkaar in onze keuze om met mensen met langdurige armoede-ervaring samen op weg te gaan.

5.2 Op federaal niveau

Interfederaal Steunpunt ter Bestrijding van Armoede, Bestaansonzekerheid en Sociale Uitsluiting

We nemen deel aan overlegbijeenkomsten voor de uitwerking van het tweejaarlijks verslag. In het verleden hebben we samen met het Steunpunt gereageerd op wetsvoorstellen, onder andere rond adoptie van kinderen in jeugdvoorzieningen. Samen met ATD Vierde Wereld België geven we signalen en aanbevelingen door, die worden ingebracht in de adviesraad.

ATD Vierde Wereld België / ATD Quart Monde Wallonie-Bruxelles

Er is een nauwe samenwerking met onze zusterbewegingen ATD Vierde Wereld België, ATD Quart Monde Wallonie-Bruxelles en ATD Quart Monde Jeunesse. Ons secretariaat is gevestigd in hetzelfde gebouw, het Vierde Wereldhuis in Etterbeek. ATD België neemt enkele administratieve taken op zich, zoals de boekhouding en het onthaal. In samenwerking met ATD België ondernemen we juridische en politieke acties. Alle personeelsleden werkzaam in het Vierde Wereldhuis hebben wekelijks een teamoverleg. Daarnaast organiseren we intervisiemomenten met collega's van de zusterbewegingen, naast onze eigen Nederlandstalige bijeenkomsten. We wisselen vormingsmateriaal, visies en ervaringen uit en kunnen daarbij rekenen op vrijwillige vertalers en tolken Nederlands-Frans.

BPA – Brussels Platform Armoede

De Werelddag van Verzet tegen Armoede in Brussel organiseren we jaarlijks samen met het collectief "Wat verborgen is, zichtbaar maken – Rendre visible l'invisible". Het BPA en de zeven Brusselse Verenigingen waar Armen het Woord nemen, waaronder Bonnevie in Molenbeek, zijn actief in dit collectief.

Straatdodencollectief Brussel

Twintig jaar geleden nam ATD Vierde Wereld, samen met het straathoekwerk van Diogenes, het initiatief voor dit collectief. Het is een aanspreekpunt voor de overlijdens en begrafenissen

van straatbewoners in Brussel. Het collectief informeert zowel straatbewoners, familie en vrienden als professionele krachten binnen de sector en gemeentelijke diensten. Jaarlijks organiseert het collectief een ceremonie in het Stadhuis van Brussel ter herdenking van alle overleden straatbewoners van het afgelopen jaar. Ondertussen zijn tien organisaties actief betrokken bij het collectief, waarbij ATD Vierde Wereld een hoofdrol blijft spelen. Een stafmedewerker en een ervaringsdeskundige zijn present bij de maandelijkse bijeenkomsten, wonen begrafenis bij, bezoeken het kerkhof op 1 november en organiseren de jaarlijkse herdenking in het Stadhuis.

5.3 Op internationaal niveau

International Movement ATD Fourth World

Voor vertalingen werken we samen met ATD Vierde Wereld Nederland en het internationaal centrum van ATD nabij Parijs. We nemen deel aan diverse Europese en internationale ontmoetingen en vormingen. De studie *The Hidden Dimensions of Poverty (Verborgene dimensies van armoede)* maken we verder bekend via vormingen en samenwerkingen.

Op het vlak van recht op gezin en recht op de bescherming van het gezinsleven nemen we deel aan een Europees participatieonderzoek van ATD.

5.4 Op lokaal niveau

Als Vlaams team ondersteunen we vanuit het Vierde Wereldhuis in Brussel lokale groepen en stimuleren we hen om de dialoog met het lokale beleid op te zetten, al dan niet als partners. Dit gebeurt voornamelijk in Oostende, Avelgem, Willebroek en Brugge. Daarnaast hebben we als doel om deze werking uit te breiden naar andere gemeenten, zoals Brussel.

6. Werkingsgebieden

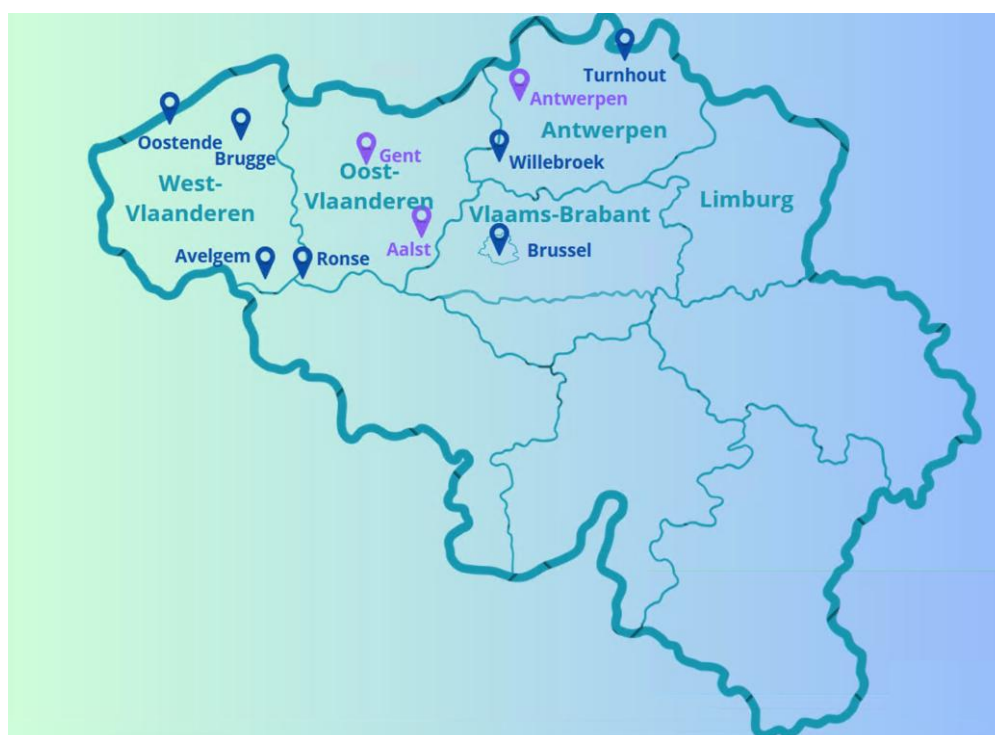
Binnen ATD zijn er verschillende groepen die rechtstreeks werken met mensen in armoede. Deze groepen komen regelmatig samen en bevinden zich in: Oostende, Avelgem, Ronse, Willebroek, Turnhout, Brussel en Hasselt.

Daarnaast zijn er medestandersgroepen in Brugge, Avelgem en Oostende. Deze groepen verenigen geen mensen in armoede, maar bijna alle medestanders uit heel Vlaanderen nemen deel aan vormings- en ontmoetingsmomenten. Zoals onder andere de volksuniversiteit van ATD Vierde Wereld Vlaanderen. Ze komen regelmatig samen met mensen in armoede en werken vaak nauw samen met andere verenigingen, zoals Welzijnsschakels, een inloophuis of een andere organisatie waar armen het woord nemen.

Sommige medestanders komen beroepsmatig in contact met mensen in armoede, bijvoorbeeld als maatschappelijk werker binnen een OCMW, CAW of ziekenhuis. Dankzij vormingen en deelname aan de volksuniversiteit hebben zij een diepere kennis van de realiteit van armoede. Vanuit deze kennis vervullen ze hun taak als medestandersgroep: ze bevorderen de maatschappelijke dialoog rond armoede en sociale uitsluiting, waardoor mensen anders gaan kijken naar armoede. Op veel plaatsen zorgen deze groepen voor een dialoog tussen het beleid, de brede publieke opinie en mensen in armoede.

Daarnaast werken we samen met partnergroepen, zoals BMLIK in Gent en Centrum Kauwenberg in Antwerpen, die al ruim 30 jaar deelnemen aan de volksuniversiteit en andere ontmoetingsmomenten. Sinds 2024 is ook de VierdeWereldgroep "Mensen voor Mensen" uit Aalst weer actief binnen de volksuniversiteit.

We zijn in alle Vlaamse provincies aanwezig met één of meerdere (medestanders)groepen.

6.1 West-Vlaanderen

Brugge

De medestandersgroep van ATD werkt binnen 'Brugge Dialoogstad' en 'Werkgroep 17 oktober' nauw samen met andere armoedeverenigingen. Hierdoor leren ze mensen in armoede kennen. Daarnaast engageert de groep zich om jaarlijks de regionale volksuniversiteit voor te bereiden en eraan deel te nemen. Samen met 'Uze Plekke', een Brugse vereniging waar armen het woord nemen, zorgen ze voor het onthaal en de logistiek van de volksuniversiteit.

Al meer dan dertig jaar spreekt de lokale groep een breed publiek aan door sensibiliserende acties te organiseren, zoals op 17 oktober. Eerst deden ze dit alleen, maar later werkten ze samen met de lokale Welzijnsschakels, de Brugse verenigingen 'Wieder' en 'Uze Plekke', Saamo en 'Diaconie Brugge'. Hieruit ontstond een breed platform dat de organisatie van 17 oktober op zich nam.

Deze samenwerking leidde tot de oprichting van 'Brugge Dialoogstad', waar verschillende verenigingen de dialoog met het stadsbestuur aangaan over armoedeproblematieken. Deze dialoog wordt steeds grondig voorbereid. De medestandersgroep waarborgt binnen zowel de 17-oktoberwerking als 'Brugge Dialoogstad' de inbreng van mensen in armoede.

Een lid van de medestandersgroep is ook actief in de politieke werkgroep van ATD Vierde Wereld.

Oostende

Naast ontmoetingen met mensen in armoede vindt de groep het belangrijk om als medestanders – zonder armoede-ervaring – apart samen te komen. Veel medestanders werken in de hulpverlening, gezondheidszorg of het onderwijs en komen professioneel in contact met mensen in armoede. Ze stuiten daarbij vaak op onbegrip als ze opkomen voor deze mensen. De medestandersgroep biedt hun steun en helpt hen hun engagement vol te houden.

In 2023 verstevigde ATD haar samenwerking in Oostende met de oprichting van de 'aRmbassade', een gezamenlijk initiatief van ATD Vierde Wereld Oostende, 'BMLIK-O' (Beweging van Mensen met een Laag Inkomen en Kinderen Oostende) en het CAW Noord-West-Vlaanderen. Jaarlijks organiseren zij een nieuwjaarsreceptie, kerstfeest, laagdrempelige ontmoetingen en vormingen voor mensen in armoede. Ze bezochten ook het internationaal centrum van ATD Vierde Wereld in Frankrijk. De naam 'aRmbassade' verwijst naar Respect, Recht en Revolutie.

Een twintigtal mensen komen maandelijks samen in Oostende om de volksuniversiteit voor te bereiden. Daarnaast organiseren ze andere vormende activiteiten, zoals gesprekken met professionals over de werking van het wijkgezondheidscentrum. In de zomer nemen leden deel aan de activiteiten en het vrijwilligerswerk van 'Theater aan Zee' (TAZ).

Enkele mensen uit de groep nemen in tandem deel aan overlegorganen van de stad of geven vormingen aan studenten en professionals. Af en toe bieden de medestanders ondersteuning aan mensen in armoede binnen de groep.

Avelgem en Bossuit

In 2018 startte ATD Vierde Wereld in een sociale woonwijk in Bossuit een straatbibliotheek. Tweewekelijks worden activiteiten rond boeken georganiseerd voor kinderen uit de wijk. De animatoren investeren ook in contacten met de ouders en andere bewoners. Daarnaast organiseren ze kleine en grote uitstappen voor gezinnen en bereiden ze lokaal de volksuniversiteit voor, waarin ze ook deelnemen aan bredere activiteiten van ATD Vierde Wereld.

Recent startte een medestandersgroep in Avelgem. Zij organiseerden samen met Avansa publieke evenementen, zoals een gesprek rond het boek *Aan de onderkant ligt de lat altijd hoger* en in 2024 de voorstelling *Kansendans*, beide in het kader van de Werelddag tegen Extreme Armoede (17 oktober). Jaarlijks staat de groep ook op de markt om hun acties bekender te maken.

6.2 Oost-Vlaanderen

Ronse

De groep met mensen in armoede komt in Ronse samen om de volksuniversiteit voor te bereiden. Ze nemen deel aan elke volksuniversiteit en aan verschillende vormingen en bijeenkomsten van ATD. Daarnaast bezoekt een stafmedewerker regelmatig gezinnen en mensen in armoede via huisbezoeken (presentie).

Gent

De vereniging BMLIK neemt al vele jaren actief deel aan de volksuniversiteit, evenals aan verschillende ontmoetingen, vormingen en overlegmomenten van ATD. Ook enkele mensen van de vzw Zuidpoort nemen op regelmatige basis deel aan de volksuniversiteit.

Aalst

In 2024 sloot de VierdeWereldgroep Mensen voor Mensen zich opnieuw aan bij de volksuniversiteit. De voorbereiding en deelname van verschillende jonge gezinnen worden mede mogelijk gemaakt door medestanders uit Aalst.

Daarnaast zorgt kinderanimatie tijdens de volksuniversiteit ervoor dat jonge ouders actief kunnen deelnemen.

6.3 Antwerpen

Willebroek

In deze gemeente komt al vele jaren een ATD-groep samen om de volksuniversiteit voor te bereiden en andere activiteiten te organiseren. Medestanders en mensen in armoede dragen samen de verantwoordelijkheid. Door bijeen te komen en ervaringen uit te wisselen, ondersteunen ze elkaar. Medewerkers bezoeken ook jonge gezinnen en bespreken tijdens huisbezoeken de thema's van de volksuniversiteit. Een groot gezin neemt regelmatig deel aan de volksuniversiteit. Jaarlijks organiseert ATD een groot kerstfeest.

Tijdens elke schoolvakantie komen kinderen in armoede samen bij 'Taponi', het wereldwijd netwerk van ATD Vierde Wereld voor kinderen uit alle milieus. De verantwoordelijke van de Taponi-werking nodigt ook de moeders van de kinderen uit om de volksuniversiteit voor te bereiden. Voornamelijk kinderen met een migratieachtergrond nemen deel aan Taponi-bijeenkomsten.

Sinds 2021 organiseert ATD een tweewekelijkse straatbibliotheek in een wijk met sociale woningen die volledig wordt gerenoveerd. De straatbibliotheek startte bij de hoge sociale blokken, maar verhuisde in 2023 mee met de gezinnen naar een nieuwe wijk. Tijdens de straatbibliotheek ontmoeten kinderen en buurtbewoners uit diverse culturen elkaar. Ouders worden ook betrokken bij uitstappen en feesten. De straatbibliotheek werkt samen met de openbare bibliotheek en de dienst samenleven van de gemeente Willebroek.

Jaarlijks organiseert de groep een herdenking rond 17 oktober bij het Anker, samen met 'Argos' en indien mogelijk in samenwerking met de gemeente. ATD-leden zijn ook actief binnen 'Zorgzame Buurten'. Het project 'Buurten zonder langdurige werkloosheid' van ATD Vierde Wereld Frankrijk stond mede aan de basis van 'De Werkplek', een initiatief dat in 2021 in Willebroek werd opgestart door SAAMO. Een ATD-lid volgt dit project actief op.

Turnhout

In Turnhout bereidt een groep mensen in armoede samen de volksuniversiteit voor. Ze nemen deel aan deze bijeenkomsten en aan andere vormingen van ATD Vierde Wereld Vlaanderen. Sinds 2020 komt de groep samen in de ontmoetingsruimte van 't Antwoord, een lokale vereniging waar armen het woord nemen. Dit biedt ook de mogelijkheid om mensen uit die vereniging te betrekken. Een medestander uit Turnhout bezoekt wekelijks mensen in de gevangenis. De meeste van deze gevangenen hebben een armoede-ervaring en krijgen amper ander bezoek.

Antwerpen Stad

Vanuit Centrum Kauwenberg, een lokale vereniging waar armen het woord nemen, nemen mensen al jaren deel aan de volksuniversiteit en andere activiteiten en vormingen van ATD Vierde Wereld.

Sinds 2021 werken ATD en Kauwenberg nauw samen rond het thema recht op gezin en een nieuw decreet. Een lid van Kauwenberg zetelt in de algemene vergadering van ATD.

6.4 Brussels Hoofdstedelijk Gewest

ATD Brussel

ATD Brussel is een kleine Nederlandstalige groep die samen elke volksuniversiteit voorbereidt en deelneemt aan verschillende activiteiten van ATD Vierde Wereld Vlaanderen. Bijna alle leden zijn tweetalig, wat hen ook de mogelijkheid geeft om deel te nemen aan activiteiten van ATD Quart Monde Wallonie-Bruxelles.

Momenteel zijn er geen straatbibliotheken meer van ATD Vierde Wereld in Brussel. Tot 2024 vormden deze een meertalige ontmoetingsplek, met steeds een Nederlandstalige animator. Medewerkers van ATD blijven in Brussel outreachend werken. Ze zijn aanwezig in wijken ten westen van de hoofdstad, wonen er soms zelf en doen regelmatig vrijwilligerswerk bij andere terreinacties. Zo bereidde een medewerker de volksuniversiteiten voor met mensen in armoede in samenwerking met 'Bonnievie', een buurthuis en vereniging waar armen het woord nemen. En met 'Het Snijboontje', een Sociaal Polyvalent Centrum.

Beide verenigingen uit Sint-Jans-Molenbeek blijven geïnteresseerd in de thema's van de volksuniversiteit en namen al deel aan een sessie in Brussel.

Zichtbaarheid en presentie in Brussel

ATD wil zichtbaar aanwezig zijn op wijkfeesten, evenementen en debatten. Door laagdrempelige acties en samenwerkingen met andere organisaties wil ATD gezinnen met kinderen bereiken die een Nederlandstalige band hebben (bijvoorbeeld via een Nederlandstalige ouder, crèche of school). De realiteit in Brussel is echter meertalig, wat ATD actief meeneemt in haar aanpak.

Collectief Straatdoden

ATD is zeer actief binnen het Collectief Straatdoden, een samenwerkingsverband van 25 organisaties gecoördineerd door 'Diogenes'. Dit collectief zorgt ervoor dat dakloze mensen bij hun overlijden een waardige uitvaart en rustplaats krijgen.

Het collectief draagt zorg voor:

- Aanwezigheid op uitvaarten van overleden straatbewoners.
- Contact met familieleden, zowel in binnen- als buitenland.
- Jaarlijks eerbetoon aan straatdoden in het stadhuis van Brussel.

Een stafmedewerker en een ervaringsdeskundige nemen deel aan de maandelijkse bijeenkomsten en proberen waar mogelijk aanwezig te zijn op uitvaarten.

Vierde Wereldhuis in Etterbeek

Het Vierde Wereldhuis in Etterbeek, waar de lokalen van ATD Vlaanderen zich bevinden, huisvest ook andere verenigingen en teams binnen de internationale ATD-beweging, zoals: ATD Quart Monde Wallonie-Bruxelles, erkend als volwassenenvormingsorganisatie.

De internationale vertegenwoordiging van ATD bij de Europese instellingen.

Deze fysieke nabijheid vergemakkelijkt en stimuleert de uitwisseling, afstemming en samenwerking tussen de lokale en landelijke werking in Vlaanderen en het internationale verzet tegen armoede in België en Europa.

7. Totstandkoming van het beleidsplan

7.1 Input en quotes van de leden

- **Het proces**

Tijdens de planningsdagen in zomer 2024 werd het belang van ATD Vierde Wereld benadrukt. Hieronder zijn enkele getuigenissen die aantonen hoe leden de werking ervaren.

- **Gelijkwaardigheid**

“We voelen in de maatschappij vaak dat we minder zijn. Bij ATD tellen we mee.”

“Iedereen is er altijd mens.”

De volksuniversiteit biedt een ruimte voor kennisdeling en ontmoeting in een sfeer van respect en gelijkwaardigheid.

- **Horizon verruimen**

“ATD biedt kansen om uit je isolement te komen. Je krijgt er nieuwe contacten.”

“Het samenzijn heeft een positief effect op de mentale gezondheid. We vinden steun bij elkaar, ontmoeten nieuwe mensen en bouwen vriendschappen op.”

“Voor mensen in armoede is ATD een toevluchtsoord, een plek voor hen die niet weten waar ze heen moeten. Hier ontstaat een familiegevoel, waar mensen elkaar helpen, samen lachen en voldoening vinden in het contact met anderen.”

“Je doet kracht op en leert om zelf het woord te nemen, zelfs met beleidsmakers.”

“Je leert hoe mensen in Europa met vergelijkbare situaties omgaan.”

- **Armoedebestrijding**

“Samen geloven we dat we daadwerkelijk iets kunnen veranderen om armoede te verminderen.”

“ATD gaat actief op zoek naar de armsten en verenigt hen, waarbij iedereen altijd als mens wordt gezien.”

“ATD zet zich zowel structureel als persoonlijk in voor de waardigheid van iedereen.”

Tijdens de bijeenkomsten werd via een fotoboek geëvalueerd hoe de werking van ATD van 2021 tot zomer 2024 is verlopen.

7.2 Toekomstvisie vanop de planningsdagen

In de toekomst willen we meer inzetten op:

- **Bekendmaking van de studie “Verborgene Dimensies van Armoede”**
Het blijft moeilijk om de inzichten uit deze studie goed uit te leggen. Daarom is het essentieel om dit onderzoek breder onder de aandacht te brengen.
- **Werven van nieuwe leden en verruiming van de werking**
Dit geldt zowel voor mensen in armoede als voor medestanders. Veel medestanders die zorgen voor praktische ondersteuning worden ouder en haken af.
- **Focus op beleidsthema's**

Belangrijke thema's voor de toekomst zijn:

- Wonen
- Solidaire buurten
- Gezinsarmoede
- Rechtvaardige transitie
- Recht op gezin
- Maatschappelijk begrip voor armoede
- Samenwerking en inclusie

“In stedelijke omgevingen, waar mensen dicht op elkaar wonen, blijven scheve opmerkingen en negatieve reacties vaak hangen. Dit leidt tot spanningen in het dagelijks leven. De vraag blijft: hoe kunnen we beter met elkaar omgaan en samenwerken aan een verdraagzamere en sterkere gemeenschap?”

Daarnaast willen we werken aan:

- Betere samenwerking tussen lokale groepen en leden onderling.
- Mobiliteit: Hoe kunnen mensen in armoede gemakkelijker deelnemen aan regionale en lokale activiteiten? Openbaar vervoer is niet overal goed geregeld en in het weekend zijn er vaak werken aan het treinnet.
- Meer kansen om mensen in armoede die minder verbaal sterk zijn een stem te geven.

Conclusies van de planningsdag

De inhoud van deze dag stelde het Vlaams team, ondersteund door een medestander met ervaring in beleidsplannen, in staat om duidelijke doelen voor de toekomst te formuleren. De hoofdrichting werd bepaald als: *"We verdedigen het recht op gezin binnen een solidaire samenleving."*

7.3 Planningsdagen december

Tijdens de planningsdag in december werd onderzocht of er draagvlak is om het beleidsplan te focussen op het recht op gezin. Dit thema werd eerder al besproken tijdens de middagpauze van de Volksuniversiteit, waar het bijna unaniem werd goedgekeurd. Op de planningsdag is dit verder onderbouwd.

- Betere begeleiding is nodig om uithuisplaatsing van kinderen te voorkomen.
- Kinderopvang is niet voor iedereen toegankelijk, wat gezinnen in armoede extra belast.
- Huurwoningen zijn vaak te klein voor grote gezinnen. Het is moeilijk om een woning te vinden met voldoende slaapkamers, zodat elk kind een eigen ruimte heeft.
- Dreiging van dakloosheid is een groeiend probleem: *Hoe kan een gezin op straat leven?* is een vraag die leeft onder betrokkenen.
- Brooddoosproblematiek: Ouders in armoede krijgen kritiek op wat ze hun kinderen meegeven naar school.
- Veel kritiek en controle op ouders in armoede maakt het opvoeden extra moeilijk.
- Gezinnen moeten voldoende inkomen hebben om gezonde voeding te kunnen kopen.

- Schending van grondrechten van gezinnen in armoede moet worden voorkomen.
- Naar een solidaire samenleving evolueren is essentieel om structurele ongelijkheid aan te pakken.
- "Er moet aandacht zijn voor verschillende gezinsvormen," was een vaak gehoorde opmerking.

7.4 Stappenplan om doelen te verwezenlijken

Nieuwe mensen in armoede leren kennen en betrekken

- Het is essentieel om niet alleen nieuwe mensen in armoede te bereiken, maar ook medestanders te werven. Dit is cruciaal voor het voortbestaan van ATD Vierde Wereld.
- Uitbreiding van straatbibliotheken kan helpen om meer mensen te bereiken. Dit concept willen we in de toekomst naar andere locaties brengen.
- Bijeenkomsten met ouders moeten ook ruimte bieden voor gezelligheid. Een informeel café naast de straatbibliotheek kan bijdragen aan het ontmoeten van nieuwe mensen. Een grote uitdaging blijft het bereiken van geïsoleerde mensen, een samenwerking met andere partners zoals Pirliewiet of een sociale kruidenier kan hierbij ondersteunend werken.

Mensen de kans geven om zichzelf te zijn, tot rust te komen en anderen te ontmoeten

- Gezinsvakanties en uitstappen bieden een waardevolle kans voor ontspanning en ontmoeting. De gezinsvakanties zijn belangrijk en kleinschalig, maar we moeten gezinnen ook begeleiden naar partners die vakanties aanbieden.
- Onze uitstappen zijn gezinsvriendelijk en laagdrempelig, hierdoor kunnen ouders en kinderen samen genieten.
- Een warm welkom is essentieel, eten aanbieden tijdens activiteiten draagt hieraan bij.

Mensen trots laten zijn op zichzelf en sterker maken

- De volksuniversiteit moet een veilige ruimte zijn waar deelnemers naar elkaar luisteren en iedereen respect en waardering krijgt.
- Externe vormingen zijn een meerwaarde: bijvoorbeeld over budgetbeheer of duurzaamheid in huis. Medestanders kunnen dit uitzoeken en samen met mensen in armoede deelnemen.
- Tijd en ruimte geven aan mensen die minder vlot spreken of stotteren is belangrijk.
- Podcasts en multimedia kunnen bijdragen aan kennisdeling en zelfvertrouwen.

Gelijkwaardige deelname van mensen in armoede als gelijkwaardige burgers

- Mensen in armoede zijn de motor van verandering.
- Deelname aan denktanks en lerende netwerken stimuleert actie en betrokkenheid.
- Hulpverleners ondersteunen bij het samenwerken met mensen in armoede is essentieel.
- Langdurige deelnemers aan de volksuniversiteit kunnen soms uitgeblust raken; meewerken in een denktank biedt nieuwe kansen.

- Mensen in armoede krijgen vaak enkel de rol van getuige. We moeten evolueren naar een model waarin ze niet alleen deelnemen, maar ook actief meedenken en bijdragen aan maatschappelijke verandering.

8. Ontwikkelingen

8.1 Interne ontwikkelingen

Samen verantwoordelijkheid dragen

Bij ATD Vierde Wereld is partnerschap met mensen in armoede essentieel. De afgelopen vijf jaar hebben we militanten meer kansen gegeven om verantwoordelijkheid op te nemen. Momenteel zijn vijf militanten lid van de Algemene Vergadering van ATD Vlaanderen. Daarnaast neemt een Vlaamse delegatie van zes militanten deel aan de zesmaandelijke bijeenkomsten van ATD België, waar de algemene koers van ATD Vierde Wereld wordt uitgestippeld.

De betrokkenheid van mensen in armoede bij de Vlaamse volksuniversiteit is aanzienlijk toegenomen. Een groep militanten werkt samen met een personeelslid aan de uitnodigingen en denkt mee over geschikte gastsprekers. Tijdens de jaarlijkse planningsdag bepalen we de thema's voor het volgende werkjaar, waarbij meer dan de helft van de deelnemers in armoede leeft.

Ook bij vormingen spelen mensen in armoede een actievere rol. Waar ze vroeger vooral hun getuigenis deelden, zijn ze nu volwaardige vormingswerkers en helpen ze bij de organisatie. In de straatbibliotheken nemen enkele ouders een actieve rol op zich.

Toch blijft het delen van verantwoordelijkheid een uitdaging. Een gelijkwaardige samenwerking komt niet altijd vanzelf tot stand. Respect en onzekerheid kunnen verhinderen dat militanten, medestanders en personeelsleden elkaar kritisch durven aanspreken. Daarnaast overschatten mensen in armoede soms hun mogelijkheden, terwijl de moeilijke omstandigheden waarin ze leven langdurige betrokkenheid bemoeilijken.

Dynamische medestanders verouderen en verdwijnen

ATD Vierde Wereld Vlaanderen kon sinds haar oprichting in 1979 rekenen op een trouwe groep medestanders. Zij namen lokale verantwoordelijkheid en hielpen acties in Vlaanderen uitbouwen. Veel van deze medestanders worden ouder en vinden het moeilijker om hun engagement vol te houden door werk, gezin of gezondheidsproblemen.

De afgelopen vijf jaar heeft het Vlaamse team daarom sterk geïnvesteerd in de ondersteuning van lokale groepen en militanten.

Daarnaast verandert de manier waarop mensen zich engageren. Jongeren, dertigers en veertigers blijven minder lang betrokken bij één organisatie en combineren vaak verschillende engagementen. ATD Vierde Wereld speelt hierop in door jongeren de kans te geven om intensief kennis te maken met de beweging, via een (betaalde) inleefstage of een samenwerking met de samenlevingsdienst.

Financiële onzekerheid

Naast subsidies zorgden giften lange tijd voor financiële zekerheid, maar we merken dat het aantal trouwe donateurs afneemt. Veel goede doelen zoeken naast subsidies naar alternatieve financieringsbronnen. Dit vereist een goed onderbouwd plan, wat scholing en tijd vraagt. Hierdoor blijft er minder ruimte over voor het uitwerken van acties en de ondersteuning van groepen en militanten.

Daarnaast nemen de uitgaven toe door stijgende kosten zoals onderhoud, lonen, vervoer, huur van lokalen en portokosten. Het behouden van een financieel evenwicht blijft dan ook een uitdaging.

8.2 Externe ontwikkelingen

Leven in armoede wordt steeds uitdagender

In onze maatschappij wordt het steeds duidelijker dat mensen in armoede het zwaar te verduren hebben. De wooncrisis is een duidelijk voorbeeld hiervan. Een breed platform van organisaties heeft zich verenigd in de Woonzaak en eisen dringende hervormingen op de huurmarkt, zodat het recht op een goede en betaalbare woning opnieuw een realiteit wordt. Meer dan de helft van de huurders besteedt meer dan een derde van hun inkomen aan huur. Voor mensen die van een uitkering leven, kan dit oplopen tot de helft van hun inkomen. Dit laat nauwelijks budget over voor andere basisbehoeften. Ondertussen wachten 182.436 gezinnen en alleenstaanden op een sociale woning, terwijl de wachttijden steeds langer worden.

De wooncrisis heeft een diepe impact:

- Gezinnen in armoede gebruiken hun groeipakket om de huur te betalen en moeten andere noodzakelijke uitgaven schrappen.
- Betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting is voor velen onbereikbaar, waardoor gezinnen op straat dreigen te belanden.
- Slechte woonomstandigheden veroorzaken gezondheidsproblemen en ondermijnen het mentale welzijn.
-

Tijdens de Volksuniversiteit in december 2024 getuigden deelnemers over hun woonsituatie: *“Mijn gezin krijgt astma en longproblemen van ons slechte huis. Wind en vocht maken ons ziek, en medicijnen kosten dan weer geld.”*

“Ik heb geen venster in de living. Ik kan niet verluchten en het is donker, er komt amper licht binnen.”

Lokale armoedebestrijding

Hoewel belangrijke beleidsmaatregelen, zoals sociale woningbouw, huursubsidies, het groeipakket en leefloon, op federaal en Vlaams niveau worden bepaald, hebben lokale besturen ook hefbomen om armoede aan te pakken.

Lokale besturen kunnen onder meer:

- Het referentiebudget van CEBUD gebruiken om steun toe te kennen aan gezinnen met een beperkt inkomen.
- Schoolkosten verlagen zodat kinderen gelijke onderwijskansen krijgen.
- Een Uitpas-systeem invoeren of uitbreiden om sociale participatie te bevorderen.
- Meer sociale woningen bijbouwen om de lange wachtlijsten aan te pakken.
- Referentieadressen toekennen aan mensen zonder domicilie, zodat ze toegang krijgen tot sociale rechten.
- Toegankelijke lokale diensten versterken, zodat kwetsbare gezinnen de hulp vinden die ze nodig hebben.

Visie op armoede

- Het stigma van 'eigen schuld, dikke bult'
- Het denken rond armoede wordt steeds meer beïnvloed door het hardnekkige idee dat armoede een persoonlijke verantwoordelijkheid is in plaats van een structureel probleem. Dit stigma bemoeilijkt het zoeken en ontvangen van hulp, waardoor mensen in armoede hun eigenwaarde verliezen.
- Ook in politieke maatregelen zien we deze misvatting terug. Beleid houdt vaak te weinig rekening met de complexe oorzaken van armoede, waardoor problemen niet worden opgelost, maar eerder verergerd.

"Doordat we ziek worden door onze vochtige woning, zijn mijn kinderen afwezig op school en kunnen wij niet gaan werken. Hierdoor krijg je dan weer andere problemen." – getuigenis van een moeder

Solidariteit onder druk

De bereidheid om elkaar te helpen en verantwoordelijkheid te delen lijkt af te nemen. Dit uit zich op verschillende manieren:

- Besparingsmaatregelen treffen vaak niet de sterkste schouders, maar eerder de meest kwetsbaren.
- Vermogensbelasting blijft een heikel punt in ons land, terwijl sociale ongelijkheid toeneemt.
- Onbegrip over armoede vergroot de kloof tussen rijk en arm. Mensen die nooit financiële zorgen hebben gekend, beseffen niet hoe ingrijpend het is om maandelijks te kort te komen.

"Rijke mensen begrijpen niet wat het betekent als er op het einde van de maand geen eurocent meer overschiet. Dit laat littekens na op vele levensdomeinen."

Een concreet gevolg van afbrokkelende solidariteit is discriminatie. Mensen worden niet alleen gediscrimineerd omwille van armoede, maar ook op basis van hun migratieachtergrond. In het binnen- en buitenland krijgen politici die haat prediken tegenover bepaalde bevolkingsgroepen steeds meer aanhang. Voorstellen om grenzen te sluiten of bevolkingsgroepen te deporteren vinden weerklank, vaak zonder nuance of gedegen kennis.

Evolueren naar een inclusieve maatschappij

Armoede is een gedeelde verantwoordelijkheid. We moeten niet alleen inzetten op structurele oplossingen, zoals betaalbare huisvesting, maar ook werken aan een mentaliteitsverandering.

Empathie en solidariteit moeten centraal staan in onze samenleving. Enkel zo kunnen we bouwen aan een rechtvaardigere en inclusievere maatschappij.

Dit sluit aan bij de oproep die Joseph Wresinski op 17 oktober 1987 lanceerde. Deze boodschap is wereldwijd op meer dan 40 locaties gegraveerd als een blijvende herinnering aan de strijd tegen armoede.

9. Interne organisatiestructuur

Animatie

De animatie van de beweging ATD Vierde Wereld in Vlaanderen wordt gedragen door het Vlaams team, dat bestaat uit één administratieve kracht en drie medewerkers. Tijdens een wekelijks overleg bespreken zij alle lopende zaken binnen de beweging in Vlaanderen en bewaken zij de uitvoering van het meerjarenplan.

Raad van Bestuur & algemene vergadering

De Raad van Bestuur van de vereniging komt minstens tweemaal per jaar samen en bestaat uit actieve leden van de beweging. Zij ontvangen hiervoor geen vergoeding. De Algemene Vergadering vindt jaarlijks plaats. Tijdens de huidige beleidsperiode zijn vijf ervaringsdeskundigen lid van de Algemene Vergadering. Ook deze leden ontvangen geen vergoeding.

Stuurgroepen

Daarnaast zijn er meerdere stuurgroepen ter ondersteuning van acties in Vlaanderen. Deze groepen bestaan uit betaalde medewerkers en vrijwilligers, zowel met als zonder armoede-ervaring:

- Stuurgroep Volksuniversiteit: bereidt de volksuniversiteit voor, begeleidt en animeert de bijeenkomsten, leest verslagen van lokale voorbereidingen na, evalueert en onderhoudt contact met de lokale groepen. Daarnaast organiseert deze groep vormingen en een jaarlijkse planningsdag.
- Multimediateam: Informeert de samenleving via (web)artikels en fotoverslagen en roept op tot actie tegen armoede en uitsluiting. Dit team stemt de communicatiemiddelen zoals het tijdschrift en de website op elkaar af.
- Werkgroep 'Recht op Gezin': Bestaat uit ouders met ervaring met uithuisplaatsing. Deze groep werkte mee aan internationaal onderzoek over het recht op gezin en droeg in 2024 bij aan het Gezinskabinet in Vlaanderen. In samenwerking met Kauwenberg vzw stelde ze een standpunt op over de wijziging van het decreet Integrale Jeugdhulp. De werkgroep blijft zich inzetten voor verdere ontwikkelingen binnen dit beleidsterrein.

ATD Vierde Wereld in België

ATD Vierde Wereld is in België actief via vier vzw's:

- ATD Vierde Wereld Vlaanderen: Erkend en gesubsidieerd als landelijke vereniging waar armen het woord nemen.
- ATD Vierde Wereld België: Erkend om fiscale attesten af te leveren en verantwoordelijk voor fondsenwerving. De ingezamelde middelen ondersteunen acties en teams in België en wereldwijd.
- ATD Quart Monde Wallonië-Bruxelles: Erkend en gesubsidieerd als organisatie voor permanente vorming.
- ATD Quart Monde Jeunesse Wallonie-Bruxelles: Erkend als Franstalige jeugdorganisatie.

Er is een nauwe samenwerking met ATD Vierde Wereld België, ATD Quart Monde Wallonië-Bruxelles en ATD Quart Monde Jeunesse. Het secretariaat van de beweging bevindt zich in het Vierde Wereldhuis in Etterbeek. Enkele administratieve taken, zoals boekhouding en onthaal, worden beheerd door ATD België. In samenwerking met ATD België onderneemt ATD Vierde Wereld Vlaanderen ook juridische en politieke acties op federaal niveau. Een nationaal team coördineert de acties tussen de vier vzw's.

Internationale werking

- Internationale beweging: ATD Vierde Wereld Vlaanderen maakt deel uit van de internationale beweging ATD Vierde Wereld. Deze beweging bepaalt gezamenlijk de globale prioriteiten op basis van input uit alle landen en regio's. Elk land of elke regio vertaalt deze prioriteiten naar een eigen strategisch plan.
- Europees team: Ondersteunt de verschillende teams in Europa en organiseert Europese vormings- en ontmoetingsmomenten. Dit team coördineert ook de jongerenwerking 'Dynamo'.
- Internationale relaties: Het internationale team voor relaties en beleid (<http://atd-fourthworld.org/international-relations/>) lobbyt bij instellingen zoals UNICEF, de Verenigde Naties en de Europese Commissie. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de kennis en ervaring van teams wereldwijd.
- Europese vertegenwoordiging: Een Europese delegatie van ATD Vierde Wereld werkt samen met het European Anti-Poverty Network (EAPN) en neemt deel aan de 'Intergroup on Fighting Against Poverty' van het Europees Parlement.

Bijlagen

1. Begrippenlijst:

Militanten

Militanten, of ervaringsdeskundigen, zijn mensen die armoede en uitsluiting uit eigen ervaring kennen. Zij komen niet alleen op voor zichzelf, maar ook voor anderen die het nog moeilijker hebben. Binnen ATD Vierde Wereld ontmoeten ze elkaar in lokale groepen, tijdens de Volksuniversiteit en op andere bijeenkomsten.

Veel ervaringsdeskundigen zijn actief in hun eigen buurt. Ze bieden steun aan mensen die eenzaam zijn of nergens anders hulp kunnen vinden.

Medestanders

Medestanders zijn mensen die ervoor kiezen samen te werken met mensen in armoede en met de medewerkers van ATD Vierde Wereld. Samen zetten ze zich in om armoede te bestrijden. Door vormingen en bijeenkomsten leren medestanders armoede beter begrijpen: ze ontwikkelen respect, leren de complexiteit ervan kennen en erkennen de ervaringskennis van mensen in armoede. Iedere medestander kiest zelf hoe hij of zij zich wil inzetten, afhankelijk van beschikbare tijd, interesses en vaardigheden. Dit kan op verschillende manieren: van administratieve ondersteuning en de organisatie van sensibiliseringsacties tot het begeleiden van uitstappen. Medestanders spelen daarnaast een belangrijke rol als bruggenbouwers. In hun eigen omgeving laten ze de stem van mensen in armoede horen. Ze wijzen collega's, vrienden en organisaties op bestaande vormen van uitsluiting en roepen anderen op om solidair te zijn en samen naar oplossingen te zoeken.

Volksuniversiteit

Tijdens de Volksuniversiteit gaan mensen met armoede-ervaring en anderen met elkaar in dialoog over maatschappelijke thema's. Vooraf bespreken de deelnemers vragen over het thema binnen hun lokale groep. Tijdens de bijeenkomst reflecteren mensen in armoede op hun ervaringen en delen ze hun mening. Vaak is er een externe gastspreker met expertise over het gekozen thema. Deze gast deelt niet alleen kennis, maar staat ook open voor de inzichten van de deelnemers. De moderator van de Volksuniversiteit bewaakt een respectvolle dialoog tussen de deelnemers onderling en met de gast. Zo wordt de Volksuniversiteit een plek waar iedereen nieuwe inzichten opdoet:

- Uitgenodigde gasten en medestanders leren de realiteit van armoede beter begrijpen.
- Mensen in armoede leren hun rechten beter kennen en krijgen handvatten om in hun dagelijks leven met anderen in dialoog te gaan.

De inzichten uit de Volksuniversiteit vormen de basis voor verdere acties en standpuntbepaling van ATD Vierde Wereld. Dit is een eerste stap naar bredere gesprekken en trainingen voor anderen. Samen met mensen in armoede ontwikkelden we in de vorige beleidsperiode een flyer die de Volksuniversiteit voorstelt:

Straatbibliotheken

Het concept van een straatbibliotheek is eenvoudig: kleurrijke dekens op de grond, een stapel mooie boeken, voorlezen, samen lezen en boeken bekijken. Dit concept wordt wereldwijd toegepast. Achter deze eenvoud schuilt echter een doordachte aanpak. Vooraf zoekt het team vrijwilligers een geschikte locatie:

- Waar wonen veel kinderen en gezinnen in armoede?
- Waar is weinig vrijetijdsaanbod voor kinderen?
- In welke wijken worden bewoners scheef bekeken?
- Het vrijwilligersteam komt wekelijks of tweewekelijks op een vast tijdstip samen. Alle kinderen worden uitgenodigd, met bijzondere aandacht voor kinderen die extra steun nodig hebben. De vrijwilligers werken nauw samen met ouders en andere buurtbewoners. Ze bereiden haalbare en laagdrempelige activiteiten voor, steeds met kwaliteitsvol materiaal.

2. Verborgen dimensies van armoede

De verborgen dimensies van armoede: Meer dan een gebrek aan geld

Armoede is een van de zwaarste uitdagingen van onze tijd. Vaak wordt het gezien als een financieel probleem: te weinig inkomen, onvoldoende geld om rond te komen. De werkelijkheid is veel complexer. Sociale uitsluiting, institutionele ongelijkheid en emotioneel lijden spelen minstens een even grote rol. Toch worden deze aspecten vaak over het hoofd gezien in beleid en onderzoek.

Om een juist en vollediger beeld te krijgen, is een nieuwe benadering nodig. Een benadering die niet alleen uitgaat van economische cijfers, maar luistert naar de ervaringen, de gedachten en inzichten van mensen in armoede. Daarom wordt de methode kruising van kennis gebruikt. Hierbij komen ervaringsdeskundigen, wetenschappers en beleidsmakers samen en delen ze hun kennis en ervaringen uit. Deze methode is gebruikt voor een grootschalig participatief onderzoek uit 2019, uitgevoerd door ATD Vierde Wereld en de Universiteit van Oxford.

Dit onderzoek brengt de verschillende dimensies van armoede aan het licht. Het betreft mensen in armoede uit verschillende landen en bepaalde negen onderling verbonden dimensies, verdeeld over drie hoofdcategorieën.

De kernervaring van armoede

Deze eerste categorie beschrijft hoe armoede direct en diepgaand het leven van mensen beïnvloedt. Het gaat om de psychologische, emotionele en fysieke gevolgen van een leven in constante schaarste en onzekerheid.

1. Afhankelijkheid en machteloosheid

Mensen in armoede hebben vaak weinig controle over hun eigen leven. Ze zijn afhankelijk van instanties, liefdadigheidsorganisaties of familieleden om te overleven.

Overheidsinstanties en hulpverleners beslissen vaak over hun toekomst, zonder hun stem serieus te nemen. Hierdoor verliezen ze autonomie en waardigheid. De constante onzekerheid over basisbehoeften, zoals voedsel en onderdak, maakt dat zij nauwelijks vooruit kunnen plannen en in een overlevingsmodus blijven.

2. Lichamelijk en emotioneel lijden

Armoede tast niet alleen de financiële situatie aan, maar heeft ook ingrijpende gevolgen voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Mensen in armoede hebben vaak slechtere toegang tot gezondheidszorg, wonen in ongezonde omgevingen en hebben een onevenwichtig dieet. Dit leidt tot een verhoogd risico op ziektes, chronische stress en mentale gezondheidsproblemen zoals depressie en angst. Het gevoel van machteloosheid en schaamte kan hen verder isoleren en hun welzijn aantasten.

3. Strijd en verzet

Armoede is een dagelijkse strijd. Mensen vechten om hun rechten, tegen discriminatie en tegen het stigma dat armoede met zich meebrengt. Daarnaast moeten zij zich staande houden binnen een systeem dat hen vaak als 'last' ziet in plaats van als volwaardige burgers. Ondanks deze obstakels tonen velen ongelooflijke veerkracht en creativiteit in het vinden van manieren om te overleven.

Relationele dimensies van armoede

Deze categorie beschrijft hoe armoede relaties tussen mensen en maatschappelijke instellingen beïnvloedt. Armoede wordt vaak verergerd door institutioneel onrecht en sociale uitsluiting.

4. Institutioneel geweld

Veel mensen in armoede voelen zich niet gehoord door de overheid of instanties die hun leven beïnvloeden. Onze huidige systemen, zoals OCMW's, CAW's, FOD's... stellen vaak strenge voorwaarden aan hulp en creëren extra obstakels bij toegang tot rechten in plaats van ondersteuning. Het gevoel van vernedering, wantrouwen en de constante dreiging van sancties leidt tot wanhoop en angst.

5. Sociale uitsluiting en stigma

Armoede wordt in veel samenlevingen als een persoonlijk falen gezien in plaats van als een structureel probleem. Dit leidt tot vooroordelen, discriminatie en sociale isolatie. Mensen in armoede worden vaak behandeld met minachting, zowel door individuen als door de bredere samenleving. Dit kan zich uiten in schaamte en terughoudendheid om hulp te vragen, uit angst om beoordeeld te worden.

6. Niet-erkende bijdragen

Mensen in armoede leveren vaak een belangrijke bijdrage aan hun gemeenschap, bijvoorbeeld door voor anderen te zorgen, vrijwilligerswerk te doen of door vindingrijk te zijn in moeilijke omstandigheden. Toch wordt deze bijdrage zelden erkend of gewaardeerd. In plaats daarvan worden zij vaak als 'last' gezien, terwijl hun kennis en vaardigheden juist een waardevolle bron kunnen zijn voor beleidsvorming en maatschappelijke ontwikkeling.

Structurele ontberingen

Deze dimensies gaan over de structurele en economische aspecten van armoede. Zij laten zien hoe armoede niet alleen een individueel probleem is, maar ook een gevolg van bredere maatschappelijke structuren.

7. Gebrek aan waardig werk

Werk zou de sleutel moeten zijn tot het ontsnappen aan armoede, maar voor velen is dit niet het geval. Veel mensen in armoede hebben alleen toegang tot laagbetaalde, onveilige en tijdelijke banen zonder arbeidsrechten of vooruitzichten. Dit leidt tot een vicieuze cirkel, waarin werken nauwelijks genoeg oplevert om uit armoede te komen.

8. Onvoldoende en onzeker inkomen

Een onstabiel en ontoereikend inkomen zorgt voor voortdurende stress. Mensen weten niet of ze volgende maand hun huur kunnen betalen, hun kinderen kunnen voeden of medische zorg kunnen bekostigen. De onzekerheid maakt plannen voor de toekomst vrijwel onmogelijk. Dit leidt vaak tot schulden, wat de afhankelijkheid van anderen of van risicovolle financiële constructies verder vergroot.

9. Materiële en sociale ontbering

Armoede betekent niet alleen gebrek aan geld, maar ook een gebrek aan basisvoorzieningen en sociale participatie... Mensen in armoede wonen vaak in slechte huizen, kunnen hun

kinderen niet laten deelnemen aan buitenschoolse activiteiten en moeten sociale evenementen missen omdat ze te duur zijn. Dit leidt tot een gevoel van uitsluiting en isolement.

3. Evaluatie volgens de zes criteria

OD	Crit.1	Crit. 2	Crit. 3	Crit. 4	Crit. 5	Crit. 6
<u>SD 1: We creëren structurele initiatieven om mensen in armoede te bereiken.</u>						
OD 1.1: We organiseren straatbibliotheken op zinvolle locaties.	x		X		X	X
OD 1.2: Binnen de straatbibliotheek creëren we ruimte om ouders te leren kennen.	x	X	X			X
OD 1.3: We bouwen partnerschappen uit met organisaties die gezinnen in armoede bereiken en vullen hun werking aan met een complementair aanbod.				x		X
OD 1.4: We zijn outreachend aanwezig.			X			X
OD 1.5: We versterken en verruimen lokale groepen.	X	X			X	X
<u>SD 2: We organiseren veilige en toegankelijke initiatieven en faciliteren deelname aan activiteiten waar mensen zichzelf kunnen zijn, tot rust kunnen komen en betekenisvolle relaties kunnen opbouwen.</u>						
OD 2.1: We organiseren uitstappen die bij voorkeur kind- en gezinsvriendelijk zijn.	X		X			X
OD 2.2: We organiseren gezinsvakanties of leiden mensen toe naar andere vakantiemogelijkheden.	X		X			x
OD 2.3: We creëren rust door de presentiemethode in te zetten.				X		X
OD 2.4: We stimuleren betekenisvolle verbindingen tussen gezinnen, zodat ze ervaringen kunnen delen en nieuwe relaties kunnen opbouwen.	X		X			
OD 2.5: We werven vrijwilligers die uitstappen, vakanties en creatieve workshops organiseren.			X		X	

SD 3: We bevorderen een inclusieve samenleving waarin mensen in armoede zich gewaardeerd en aanvaard voelen. Door het versterken van hun eigenwaarde en het creëren van toegankelijke kansen voor persoonlijke groei en maatschappelijke participatie, kunnen zij trots zijn op zichzelf.						
OD 3.1: Via de volksuniversiteit leren mensen hun rechten kennen, leren ze van elkaars ervaringen en ontwikkelen ze de vaardigheid om hun mening te formuleren.	X	X	X	X	X	
OD 3.2: Tijdens de straatbibliotheek bieden we kinderen en hun ouders kansen om trots te zijn en meer deel te nemen aan de samenleving.	X	X	X			
OD 3.3: We vergroten de zichtbaarheid van onze acties, zodat deelnemers trots kunnen zijn op hun engagement en hierover kunnen vertellen.	X		X	X		
OD 3.4: We bevorderen de deelname aan nationale en internationale ontmoetingen.	X		X		X	
OD 3.5: We stimuleren mensen in armoede om in tandem deel te nemen aan interessante vormingen, lezingen en workshops.		X	X		X	
OD 3.6: Voor ouders organiseren we bijeenkomsten rond ouder-gerelateerde thema's.				X	X	
OD 3.7: Tijdens vormingen en bijeenkomsten leren mensen in armoede mee verantwoordelijkheid dragen.			X	X	X	
OD 3.8: We ondersteunen mensen in armoede zodat ze een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.			X	X	X	
OD 3.9: Activiteiten ter gelegenheid van 17 oktober, Werelddag van Verzet tegen Armoede, bieden mensen in armoede de kans om trots op zichzelf te zijn.		X		X		

<u>SD 4: We versterken de positie van mensen in armoede als gelijkwaardige burgers, zodat zij actief bijdragen aan sociale en maatschappelijke veranderingen.</u>						
OD 4.1: Bij samenwerkingen met andere partners zorgen we voor een gelijkwaardige inbreng van mensen in armoede.		X		X		
OD 4.2: We nemen deel aan lerende netwerken rond intrafamiliale solidariteit.		X		X	X	
OD 4.3: We selecteren gastsprekers voor de volksuniversiteit op basis van de maatschappelijke verandering die zij nadien in hun werk kunnen realiseren.		X	X	X	X	
OD 4.4: We zetten in op een bredere bekendmaking van de studie Hidden Dimensions of Poverty of Verborgene Dimensies van Armoede, zodat academici, professionals en politici deze inzichten gebruiken om armoede effectiever aan te pakken.				X	X	
OD 4.5: Vormingen aan hogescholen en bij professionals zorgen ervoor dat zij beter samenwerken met ouders en mensen in armoede.				X	X	
OD 4.6: We maken gebruik van multimedia om de inspanningen, vaardigheden en ervaringskennis van mensen in armoede zichtbaar te maken, zodat de samenleving hen meer waardeert.		X	X	X		
OD 4.7: We bieden vormingen aan rond groepsdynamica en verantwoordelijkheid nemen.			X		X	
OD 4.8: We stimuleren en ondersteunen lokale groepen in hun samenwerking met lokale besturen om toegankelijke participatietrajecten op te zetten.		X	X	X		

SD 5: We versterken ons netwerk door actief nieuwe vrijwilligers en medestanders te zoeken en hen te ondersteunen met vorming en begeleiding						
OD 5.1: We versterken en verruimen de lokale groepen.	X		X			X
OD 5.2: We zoeken vrijwilligers en medestanders voor specifieke taken.					X	
OD 5.3: We organiseren vorming voor vrijwilligers en medestanders, zodat ze handelen vanuit de waarden en visie van ATD Vierde Wereld.				X	X	
OD 5.4: We organiseren ontmoetingen voor medestanders waarbij hun inzet gewaardeerd wordt, en ze handvatten krijgen om mensen in armoede gelijkwaardiger te behandelen in hun sociaal en professioneel leven.				X	X	
OD 5.5: We onthalen en begeleiden jonge volwassenen of stagiairs voor inleefstages of medewerking in acties, communicatie en/of politieke dialoog				X	X	

Samen voor waardigheid

ATD Vierde Wereld Vlaanderen

Victor Jacobsaan 12, 1040 Etterbeek

02/650.08.71

contact@atd-vierdewereld.be

www.atd-vierdewereld.be

facebook.com/ATDVla

Ides Nicaise, voorzitter ATD Vierde Wereld Vlaanderen
26/04/2025